

**«ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ»
ΤΕΥΧΟΣ 24^ο, ΜΑΡΤΙΟΣ 2014**

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η αισθητική αγωγή δεν μπορεί να θεωρηθεί ένα πεπαλαιωμένο μάθημα. Σίγουρα αντλεί πολλά στοιχεία και διδάγματα από το παρελθόν, αλλά μπορεί να τα χρησιμοποιεί με τόσο δημιουργικό τρόπο, ώστε να τα καθιστά γόνιμα για το παρόν και το μέλλον. Και ήδη η χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών είναι ένα ζωγόνο και ανανεωτικό μέσο για κάθε τι παραδοσιακό.

Αυτή η σκέψη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βοηθητικό-οδηγητικό νήμα για την περιήγηση στα άρθρα του παρόντος τεύχους, τα οποία ανιχνεύουν τόσο τα παραδοσιακά καλλιτεχνικά είδη, όπως είναι το θέατρο σκιών του Καραγκιόζη και οι μύθοι του Αισώπου, όσο και προϊόντα της πρόσφατης καλλιτεχνίας, όπως είναι η εικαστική τέχνη ενός Salvador Dali και τα κόμικς "Baby Looney Tunes". Και τουλάχιστον το παραμύθι για τα νήπια ή τα κοινωνικά και ηθικά μηνύματα των καλλιτεχνημάτων δεν μπορούν ποτέ να θεωρηθούν απαρχαιωμένα.

**Γιάννης Τζαβάρας
Καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης**

////////////////////////////////////

EDITORIAL

Η «Αισθητική Αγωγή» δημοσιεύει πρωτότυπα κείμενα που αναφέρονται σε μια εκτεταμένη περιοχή:

Α) Σε θεωρίες γύρω από την τέχνη, το ωραίο και τις σχετικές έννοιες. Β) Σε καλλιτεχνικά έργα (ανάλυση και αξιολόγησή τους). Γ) Στην ιστορία της τέχνης. Δ) Στην αισθητική καλλιέργεια και στην καλλιτεχνική εκπαίδευση. Ειδικότερα το ενδιαφέρον μας εστιάζεται στο χώρο της προσχολικής και πρωτοσχολικής εκπαίδευσης.

Τα υπό δημοσίευση άρθρα οφείλουν να τηρούν τους όρους συγγραφής επιστημονικών κειμένων, π.χ. να χωρίζονται σε κεφάλαια και να συμπληρώνονται με σχετική βιβλιογραφία.

Στη βιβλιογραφία πρέπει να αναγράφονται: Το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα, ο τίτλος του βιβλίου (ή του άρθρου), ο εκδοτικός οίκος, ο τόπος και το έτος της δημοσίευσης (αν πρόκειται για άρθρο σε περιοδικό ο αριθμός του τεύχους, το έτος και οι σελίδες).

Η Διεύθυνση του περιοδικού επιφυλάσσεται να κάνει διορθώσεις ή περικοπές: προς τούτο είναι χρήσιμο να αναφέρεται η διεύθυνση του συγγραφέα ή/και το τηλέφωνό του. Τα κείμενα πρέπει να συνοδεύονται από σχετική δισκέτα ή CD. Κείμενα και φωτογραφικό υλικό δεν επιστρέφονται.

Ταχυδρομική διεύθυνση: Γιάννης Τζαβάρας,
Πανεπιστήμιο Κρήτης, 74100 Ρέθυμνο.

e-mail: itzavar@edc.uoc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Μαρία Βιτωράκη: **Για ποιους λόγους είναι «πεθαμένο» το θέατρο σκιών του Καραγκιόζη . . . 3**
2. Ευάγγελος Λαζόπουλος: **«Οι μουσικοί της Βρέμης» ως κουκλοθέατρο. Πώς μπορεί να διαπαιδαγωγήσει τα νήπια ηθικά και κοινωνικά 5**
3. Ειρήνη Νικηφοράκη: **«Η εμμονή της μνήμης» του Salvador Dali. Πώς μπορεί να διδαχτεί στα παιδιά . . . 8**
4. Πελαγία Σπιθάκη: **Αισώπου: «Το χελιδόνι και η αλεπού» και «Ο σκύλος και ο γάιδαρος». Ποιο είναι καταλληλότερο για τα νήπια; . . . 11**
5. Ελένη Σταγάκη: **Πώς μπορεί το παραμύθι «Δώσε την αγάπη» να χρησιμεύσει στη διαπολιτισμική εκπαίδευση των νηπίων 17**
6. Διαμαντούλα Φεγγουμιτίδου: **Πώς μπορεί το 3^ο επεισόδιο των κόμικς "Baby Looney Tunes" να διαπαιδαγωγήσει κοινωνικά και ηθικά τα νήπια . . . 20**

Μαρία Βιτωράκη

**Για ποιους λόγους είναι «πεθαμένο»
το θέατρο σκιών του Καραγκιόζη**

Εισαγωγή

Είναι πολύ πιθανό το θέατρο σκιών να δημιουργήθηκε το 14^ο αιώνα. Πιστεύεται ότι είναι δημιουργήματα των ασιατικών λαών. Οι επικρατέστερες απόψεις τοποθετούν τη γέννηση του Θεάτρου σκιών στην Ινδία, την Ιάβα και την Κίνα, από όπου πιστεύουν ότι διαδόθηκε σε άλλες χώρες της Ανατολής, στα παράλια της Μεσογείου, τα Βαλκάνια και τη Δύση. Οι ερευνητές που πιστεύουν ότι η γενέτειρα του Θεάτρου σκιών είναι η Ινδία στηρίζουν αυτή την άποψη σε αναλύσεις των σανσκριτικών επών¹ της Μαχαμπхарάτα και της Ραμαγιάνα. Τα κείμενα αυτά ωστόσο ερμηνεύουν λέξεις ως αναφορές στο θέατρο σκιών. Υπάρχει όμως το ενδεχόμενο να είναι παρερμηνείες αναφορών για το κουκλοθέατρο και όχι το θέατρο σκιών. Μολονότι η θέση της Ινδίας ως γενέτειρας αφήνει αμφιβολίες, η επίδρασή της στο θέατρο της Ανατολής είναι ξεκάθαρη. Η Ιάβα με τη σειρά της επηρέασε το θέατρο σκιών της νοτιοανατολικής Ασίας. Η αρχαιότερη απόδειξη της ύπαρξης θεάτρου σκιών στην Κίνα χρονολογείται τον 11^ο αιώνα. «Στην Κίνα το Θέατρο Σκιών είχε αρχικά θρησκευτικό χαρακτήρα. Έγινε μέσο επικοινωνίας με τον Κάτω Κόσμο, τον κόσμο των Σκιών. Η κινέζικη παράδοση λέει ότι το 100 π.Χ. ο Κινέζος αυτοκράτορας Ούου απελπισμένος από το θάνατο της γυναίκας του βρήκε παρηγοριά, όταν ο αυλικός του εμφάνισε την αυτοκράτειρα ως φιγούρα του Θεάτρου Σκιών». (Φιλίς Μουσταφά, 2010β, σελ. 22). Μέσω της Κίνας γίνεται γνωστό στην Ευρώπη με το όνομα 'ombres chinoises', δηλαδή κινέζικες σκιές.

Υποστηρίζεται ότι το θέατρο σκιών έφθασε στην Ελλάδα μέσω της Τουρκίας. Η συνεχής επαφή με τους Τούρκους επί τόνους αιώνες οδήγησε στην αφομοίωση αυτού του θεάματος, καθώς αυτή η μορφή ψυχαγωγίας ήταν γνωστή στους Έλληνες. Το πέρασμα του τουρκικού 'Καραγκιόζ' στον ελληνικό 'Καραγκιόζη' ακολούθησε κάποια βασικά στάδια. Στην αρχή (1850-1880) είχε έντονα το τουρκικό στοιχείο. Μάλιστα ο Μπάρμπα-Γιάννης Μπράχαλης θεωρείται ο πρώτος που έφερε την τέχνη του Καραγκιόζη στην Ελλάδα, μεταξύ 1850 και 1860. Παίζονταν βέβαια στα ελληνικά, αλλά ήταν θέαμα ακατάλληλο, χυδαίο και τα βασικά του στοιχεία ήταν τουρκικά. Γύρω στο 1890 αρχίζει σταδιακά να αποκτά ελληνικά στοιχεία. Ιδρυτής του ελληνικού Καραγκιόζη θεωρείται ο Δημήτρης Μίμαρος, ο οποίος εμπλούτισε το δραματολόγιο του θεάτρου σκιών με νέα έργα παρμένα όλα από την ελληνική ιστορία, απαλλάσσοντας τον Καραγκιόζη από τις άσεμνες κουβέντες.

¹ Τα σανσκριτικά ινδικά έπη αποτελούνται από 18 βιβλία και ενενήντα χιλιάδες στίχους. Πιθανώς γράφτηκαν το 300 π.Χ. Μέσα από τα κείμενα αυτά αποκαλύπτονται οι ηθικές αξίες της αρχαίας ινδικής κοινωνίας.

Κεφάλαιο 1^ο:

Γιατί είχε απήχηση το θέατρο σκιών από τα μέσα του 19^{ου} μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα;

Η παράσταση του Καραγκιόζη είναι μια διαδικασία ζωντανή, όπου το κοινό και ο καραγκιοζοπαίχτης συμμετέχουν εξίσου. Το έργο διαμορφώνεται από το άμεσο κοινό του, προσαρμοσμένο κάθε φορά στην κοινωνική, πολιτική, ιστορική πραγματικότητα. Οι καραγκιοζοπαίχτες, αν και αγράμματοι, χάρη στον αυθορμητισμό και το ταλέντο τους κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα πραγματικό θέατρο, βγαλμένο από την ψυχή του λαού. Μέσα από τις παραστάσεις γίνεται γνωστή η ιστορία του τόπου και η ζωή των απλοϊκών ανθρώπων. Οι καραγκιοζοπαίχτες σατιρίζαν την καθημερινή πολιτική πραγματικότητα δημιουργώντας έτσι το λαϊκό γέλιο.

Γλώσσα

Σε κάθε παράσταση ο Καραγκιόζης μιλάει τη γλώσσα που χρησιμοποιούν στην πόλη όπου δίνεται η παράσταση και με απλές εκφράσεις μεταφέρει τα γεγονότα που σατιρίζει. Οι υπόλοιποι ήρωες της παράστασης μιλούν αφενός ελληνικά, αφετέρου ο καθένας έχει τη δική του ιδιαιτερότητα στον τόνο και την προφορά της φωνής. Ο Μορφονιός έχει έρρινη και μακρόσυρτη φωνή, και κάθε φράση τελειώνει με το χαρακτηριστικό ουίτς, που προκαλεί γέλιο. Άλλοι ήρωες έχουν εβραιοϊσπανική προφορά (Εβραίος), άλλοι ζακυνθινή (Σινορ Διονύσιος), ο Πιτσικόκος μιλάει με αστεία παιδική γλώσσα, ενώ ο Πασάς-Βεζύρης έχει σοβαρό ύφος και βαριά φωνή που υποδηλώνουν την επισιμότητα του.

Κοινό

Χάρη στην απλότητα των εκφράσεων ακόμα και οι αναλφάβητοι άνθρωποι, που αποτελούν το πολυπληθέστερο μέρος του κοινού, μπορούν να καταλάβουν την παράσταση. Για εκείνους αποτελεί ένα είδος προφορικής εφημερίδας που μεταδίδει και σχολιάζει τα νέα του ευρύτερου γεωγραφικού και κοινωνικού χώρου και ταυτόχρονα εκφράζει τη στάση της κοινής γνώμης για τα γεγονότα. Οι καραγκιοζοπαίχτες φροντίζουν να είναι πλήρως ενημερωμένοι για την ελληνική και τη διεθνή πολιτική και κοινωνική ζωή. Εκτός από τους αναλφάβητους και την εργατική τάξη, που αποτελούν το πολυπληθέστερο κοινό του Καραγκιόζη, περιλαμβάνει μικροαστούς και μεσοαστούς που έρχονται είτε από περιέργεια είτε γιατί αυτό είναι το μόνο θέαμα που τους προσφέρεται (Κιουρτσάκης, 1983).

Μουσική

Με τη μουσική επεκτείνεται ο χαρακτήρας των επιβλητικών επεισοδίων. Η μουσική στον Καραγκιόζη έδινε ένα κλίμα γλεντιού, που τραβούσε το κοινό. Η μουσική και ο χορός ωστόσο φανέρωναν και την καταγωγή του κάθε ήρωα. Σύμφωνα με δήλωση του Σωτήρη Σπαθάρη: «Ο τραγουδιστής ήταν ο απαραίτητος συνεργάτης του Καραγκιοζοπαίχτη και ο αφανής ήρωας της τέχνης αυτής». Ο καλός καραγκιοζοπαίχτης γνωρίζει ότι χωρίς τραγουδιστή δεν θα μπορούσε να παίξει την παράσταση για πολλές μέρες. Η ορχήστρα συνοδεύει τους χορούς και μερικές φορές το τραγούδι. Άλλες φορές συνοδεύει ο Καραγκιοζοπαίχτης μόνος του τα τραγούδια με μουζούκι.

Φιγούρες

Το μέγεθος των φιγούρων εξαρτάται από διακοσμητικές αρχές και μεταβάλλεται ανάλογα με τα πρόσωπα. Για παράδειγμα, ο Μπαρμπαγιώργος συμβολίζει την αγροτική Ελλάδα, μπορεί να έχει ανάστημα που ξεπερνάει το ύψος των σπιτιών. Ο πρωταγωνιστής έχει μικρές αναλογίες, ενώ ο ήρωας κολοσσιαίες. Οι ήρωες με την κίνησή τους δίνουν την εντύπωση ότι μάλλον περπατούν παρά πετούν. Ο περιορισμένος χώρος δεν υπάρχει γι' αυτούς. Η κίνηση αυτή συμβολίζει τη φλογερή επαγρύπνηση, την τόλμη, την επιθυμία να βρίσκονται παντού. Ο Καραγκιόζης έχει 4 ή 5 αρθρώσεις, τονίζει έτσι με κινήσεις τον τρόπο που μιλάει χειρονομώντας. Οι χειρονομίες του προκαλούν γέλιο στο κοινό.

Τα έργα του ελληνικού θεάτρου σκίων

Κωμωδίες: Αποτελούνται από μαγικές λαϊκές ιστορίες (ελληνικές ή διαμορφωμένες υπάρχουσες μορφές του τουρκικού Καραγκιόζη). Για παράδειγμα, “Το στοιχειωμένο δέντρο”, “Ο Καραγκιόζης κουνιέρης”. Άλλο είδος κωμωδίας είναι κωμικά θέματα και φάρσες της δυτικής παράδοσης της κωμωδίας, όπως “Ο Καραγκιόζης γιατρός”, “Επτά γαμπροί και μια νύφη”.

Οι κωμωδίες αντανάκλουν τον κόσμο της φτωχολογιάς, όπου τα βασικά προς το ζην, όπως η εξασφάλιση ενός πιάτου φαγητού, είναι πρωταρχικός στόχος. Ο κόσμος τους ταυτίζεται με εκείνον του πρωταγωνιστή, του Καραγκιόζη, του οποίου βασικός στόχος είναι η απόκτηση τροφής. Τα έργα αυτά ξεκινούν συνήθως με τη διαμαρτυρία του Καραγκιόζη για την πείνα του και τα φαγητά που ονειρεύεται. Μολονότι σε μερικά έργα ο Καραγκιόζης καταλήγει χορτάτος και πλούσιος, σε κάθε νέο έργο ξεκινά πάντα φτωχός και πεινασμένος.

Εκείνο που ενθουσιάζει το κοινό σε αυτά τα έργα δεν είναι η πείνα του Καραγκιόζη και απόκτηση ενός καλού φαγητού, αλλά η προθυμία του να κάνει οτιδήποτε και με διάφορα κόλπα να αποκτήσει ένα πιάτο φαγητό.

Ηρωικά έργα

Τα ηρωικά έργα εμφανίστηκαν στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η δημιουργία τους ήταν κάτι σαν αντίδραση στην ήττα της Ελλάδας από τον οθωμανικό στρατό το 1897 στην εκστρατεία για την κατάκτηση περισσότερο ελληνικού εδάφους, η οποία έφερε την Ελλάδα αντιμέτωπη με την πείνα. Την αντίδραση εκδήλωσαν πρώτοι οι θεατρικοί θίασοι με το ανέβασμα έργων για την Επανάσταση του '21.

Σκοπός των έργων αυτών ήταν να τονωθεί το ηθικό των θεατών θυμίζοντας τις ιστορίες και τους θρύλους της Επανάστασης. Τα έργα αυτά ήταν επηρεασμένα από το εθνικό θέατρο, αφηγούνται τα κατορθώματα των ηρώων της ελληνικής επανάστασης του '21. Ήταν γραμμένα από διανοούμενους και παίζονταν είτε στην αρχική τους μορφή είτε διασκευασμένα με μελοδραματικό ύφος. Τα έργα όμως αυτά δεν κατάφεραν να κερδίσουν το κοινό. Μόνο όταν προστέθηκε σε αυτά κίνηση και δράση χωρίς το λόγο ρητορικό κλίμα, άρχισαν να έχουν απήχηση στο κοινό. Το πρώτο έργο που έπαιξε ο Μίμαρος ήταν “Ο ήρωας Κατσαντώνης”. Η δράση εξελίσσεται γύρω από τον ήρωα της Επανάστασης, μιλούν σε απλή καθαρεύουσα, ο Καραγκιόζης δεν

βρίσκεται στο κέντρο της δράσης, ωστόσο μόνο οι σκηνές με τον Καραγκιόζη προκαλούν γέλιο.

Ο Καραγκιόζης των ηρωικών έργων, σε αντίθεση με τις κωμωδίες, δεν έχει ως βασικό σκοπό την απόκτηση τροφής, αλλά υπηρετεί ένα ανώτερο σκοπό. Στα ηρωικά έργα ο Καραγκιόζης βιώνει το φόβο και το θάρρος, έχει σαν ιερό σκοπό την απελευθέρωση του έθνους. Ο Καραγκιόζης, ως απλός άνθρωπος, μπορεί μονάχα να συμμετέχει σε αυτή τη δράση και να “παλέψει” για την Ελλάδα, αφού πολεμήσει πρώτα μέσα του την εσωτερική διαμάχη “φόβου-θάρρους”. Στα ηρωικά έργα η δράση δεν είναι κυκλική όπως στις κωμωδίες, δηλαδή ο ήρωας δεν επανέρχεται στην αρχική του κατάσταση: η δράση είναι ευθύγραμμη.

1.2 Για ποιους λόγους ξεπεράστηκε;

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο Καραγκιόζης σταδιακά φεύγει από την περιφέρεια και τα καφενεία κι έρχεται στο κέντρο της αστικής ζωής, στα άλση και στις πλατείες των μεγάλων πόλεων της Αθήνας και της Πάτρας. Οι ίδιοι οι Καραγκιοζοπαίχτες λίγο καιρό μετά βρέθηκαν στην ανάγκη να αναζητήσουν ανανεώσεις στην τέχνη τους, με την προσθήκη νέων στοιχείων, με νέες τεχνικές και νέες δημιουργίες στους τύπους του θεάτρου και στο ρεπερτόριο. Συγκεκριμένα, αλλάζουν την εμφάνιση του πρωταγωνιστή (Καραγκιόζη), φορώντας του παντελόνι με ανασηκωμένα τα μπατζάκια, έτσι ώστε να προεξέχουν τα πόδια του. Για να κεντρίσουν το ενδιαφέρον και το γέλιο των θεατών αναζήτησαν το θέμα της σάτιρας σε εφημερίδες και θέματα συζητήσεων της ημέρας (Κ. Μπίρης 1952).

Αλλαγές γίνονται και στο μήκος του πανιού που από 3 μέτρα φτάνει τα 5 και 6 μέτρα εισάγοντας διάφορα τεχνάσματα (Κ. Μπίρης 1952). Αυτό ίσως οφείλεται στην άνθιση του κινηματογράφου εκείνη την περίοδο. «Ο ελληνικός κινηματογράφος ξεκίνησε στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, με μικρό αριθμό ταινιών μέχρι το 1940 (35 κατά προσέγγιση). Η άνθησή του άρχισε μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, με 4-7 ταινίες το χρόνο μέχρι το 1950, και σταδιακά η παραγωγή αυξήθηκε μέχρι τις 60 ταινίες το 1960. Η χρυσή εποχή του ελληνικού κινηματογράφου ήταν από το 1960 μέχρι το 1973 φτάνοντας μέχρι τις 97 ταινίες το χρόνο (με μέσο όρο 80 ταινίες το χρόνο). Από το 1974 μέχρι σήμερα η παραγωγή κυμαίνεται σε πολύ μικρότερα επίπεδα» (Βικιπαίδεια).

Όλοι αυτοί οι νεωτερισμοί δεν ωφέλησαν καθόλου τον Καραγκιόζη, μάλλον τον έβλαψαν. Οι νέοι τύποι θιάσου δεν είχαν καθόλου τη δύναμη των κλασικών. Για να ζήσει ο Καραγκιόζης είχε ανάγκη μόνο από εμπλουτισμό του ρεπερτορίου. Οι νεωτερισμοί έδωξαν τη γοητεία του μυστηρίου που είχε ο κλασικός Καραγκιόζης με τις μαύρες φιγούρες. Όπως ήταν φυσικό, ο Καραγκιόζης δε μπορούσε να κρατήσει το ενδιαφέρον της σύγχρονης εποχής. Έτσι συνέχισε να παίζεται στις επαρχίες.

Μετά το 1960 σταμάτησε η συμμετοχή των τραγουδιών στις παραστάσεις του Καραγκιόζη και αντικαταστάθηκε από ηχογραφημένη μουσική. Αυτό ήταν εις βάρος της ποιότητας της παράστασης, διότι στην ηχογραφημένη μουσική δεν μπορεί να γίνει κανένας αυτοσχεδιασμός, κανένα συμπλήρωμα της φαντασίας.

Όταν πρωτοεμφανίστηκε ο Καραγκιόζης αποτέλεσε την πηγή ενημέρωσης για τους αναλόγους της εποχής σχετικά με όσα συνέβαιναν στον ευρύτερο γεωγραφικό και κοινωνικό χώρο. Με την ίδρυση και τη

λειτουργία της τηλεόρασης το 1951 η ανάγκη αυτή για ενημέρωση έγινε πιο εύκολη και χωρίς έξοδα. Το Φεβρουάριο του 1966 λειτούργησε ο πρώτος τηλεοπτικός σταθμός. Οι ειδήσεις και τα κινούμενα σχέδια έγιναν η αγαπημένη ψυχαγωγία των μεγάλων και των μικρών αντίστοιχα.

Το 1991 ιδρύεται το Σπαθάρειο μουσείο θεάτρου σκιών. «Η συστηματική λειτουργία του Σπαθάρειου Μουσείου άρχισε τον Ιανουάριο του 1996 με εκπαιδευτικά προγράμματα προοριζόμενα για μαθητές σχολείων που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών του. Σκοπός του Σπαθάρειου Μουσείου είναι να διατηρήσει, να προστατεύσει και να προβάλει με κάθε τρόπο αυτό το τόσο σημαντικό μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς που εκπροσωπεί το λαϊκό θέατρο και ο ήρωας του: ο ελληνικός Καραγκιόζης».

(<http://www.karagiozismuseum.gr/presentation/index.htm>). Στο μουσείο βρίσκονται όλες οι φιγούρες που χρησιμοποιήθηκαν στις παραστάσεις του Σωτήρη και του Ευγένιου Σπαθάρη, φιγούρες που χρησιμοποιούσαν άλλοι Καραγκιοζοπαίχτες και αναδημιούργησε ο Σωτήρης Σπαθάρης, άλλες φιγούρες που δεν αφορούν το θέατρο σκιών του Καραγκιόζη, αλλά αφορούν άλλες παραστάσεις του θεάτρου σκιών και έργα που έφτιαξαν οι ίδιοι (π.χ. «Ο Καραγκιόζης αστροναύτης»).

Η σύγχρονη ζωή, ο «γρήγορος» ρυθμός της και η εισβολή ξένων επιδράσεων διαφοροποίησαν τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των σύγχρονων Ελλήνων. Παλαιότερα είχε κυριαρχήσει ο κινηματογράφος, αλλά λειτουργούσε και ο Καραγκιόζης με πιστούς θεατές τα παιδιά. Σήμερα ελαχιστοποιήθηκαν και οι μικροί θαυμαστές του Καραγκιόζη, διότι περιορίστηκαν οι θεματικές του Καραγκιόζη και διαφοροποιήθηκαν τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Η πτώση του θεάτρου των σκιών οφείλεται εν μέρει στην απόσυρση των φημισμένων, παραδοσιακών καραγκιοζοπαιχτών, καθώς και στο μειωμένο ενδιαφέρον του σύγχρονου κοινού, το οποίο έχει παραδοθεί στα εισαγόμενα, δυτικά πρότυπα, περιφρονώντας τη λαϊκή τέχνη. Υπαίτιοι: στην αρχή ο κινηματογράφος και στη συνέχεια η τηλεόραση.

Βιβλιογραφία

Καϊμη, Τ. (1990). *Καραγκιόζης ή η αρχαία κωμωδία στην ψυχή του θεάτρου σκιών*. Μετάφραση Κώστας Μέκκας, Αθήνα: Γαβριηλίδης.

Καλονάρος, Π. (1997). *Η ιστορία του Καραγκιόζη*. Αθήνα: Ευκλείδης.

Δαμιανάκος, Σ. (2011). *Θέατρο σκιών, Παράδοση και Νεωτερικότητα*. Αθήνα: Πλέθρον.

Κιουρτσάκης, Γ. 1983. *Προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία, Το παράδειγμα του Καραγκιόζη*. Αθήνα: Κέδρος.

Μπίρης, Κώστας (1952). *Ο Καραγκιόζης, Ελληνικό λαϊκό θέατρο*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%B9%CF%8C%CE%B6%CE%B7%CF%82>

<http://www.karagiozismuseum.gr/presentation/index.htm>

Μουσταφά, Φ. (2010). «Η προέλευση του ελληνικού θεάτρου σκιών από το τούρκικο και οι χαρακτήρες τους». *Αισθητική Αγωγή*, τεύχος 17.

Ευάγγελος Λαζόπουλος

«Οι μουσικοί της Βρέμης» ως κουκλοθέατρο. Πώς μπορεί να διαπαιδαγωγήσει τα νήπια ηθικά και κοινωνικά

Εισαγωγή:

Το κουκλοθέατρο αποτελεί ένα σημαντικό μέσο ψυχαγωγίας για το παιδί. Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Η παιδαγωγική σημασία του κουκλοθέατρου είναι σπουδαία, καθώς είναι ένα ισχυρότατο μέσο επίδρασης και καθοδήγησης των νηπίων για την μετέπειτα ζωή τους. Το κουκλοθέατρο απευθύνεται στο συναισθηματικό κόσμο του παιδιού με ευχάριστο, διασκεδαστικό και ψυχαγωγικό τρόπο, χαρίζοντάς του ευχάριστα και δημιουργικά συναισθήματα που διευκολύνουν το έργο της αγωγής. Η φαντασία του παιδιού βρίσκεται σε εγρήγορση και το νήπιο ταξιδεύει σε έναν φανταστικό κόσμο, στον οποίο αρέσκεται να περιπλανιέται. Δεν είναι λίγες οι φορές που και τα ίδια τα παιδιά μπαίνουν σε μια διαδικασία να ανεβάσουν το δικό τους κουκλοθέατρο, σαφώς με την καθοδήγηση του εκάστοτε παιδαγωγού. Αυτό έχει μεγαλύτερη αξία, καθώς μέσα από την προετοιμασία ενός έργου κουκλοθέατρου τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την ομαδική εργασία. Συνεργάζονται, ανταλλάσσουν απόψεις, μαθαίνουν. Το παιχνίδι του κουκλοθέατρου αναπτύσσει εμπιστοσύνη, αυτοκυριαρχία και καλλιέργει την ευχέρεια της ομιλίας.

Πέρα από τον τόσο σημαντικό ρόλο που παίζει το κουκλοθέατρο στην ανάπτυξη της φαντασίας, ευνοεί την ανάπτυξη της γλωσσικής έκφρασης του παιδιού στην προσχολική ηλικία. Το λεξιλόγιο των νηπίων εμπλουτίζεται και τα γεγονότα που διαδραματίζονται εντυπώνονται καλύτερα στη μνήμη των παιδιών. Το κουκλοθέατρο μαγεύει κι ερεθίζει το ενδιαφέρον του παιδιού καθώς διεγείρει με τον καλύτερο τρόπο την περιέργειά του και κατακυριεύει την προσοχή του. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που τα νήπια κατανοούν καλύτερα μια ιστορία, όταν αυτή τους παρουσιάζεται με τη μορφή κουκλοθέατρου παρά όταν απλά τους γίνεται μια ανάγνωση. Οι αισθητηριακές αντιλήψεις του νηπίου εμπλουτίζονται. Οι έννοιες του χώρου και του χρόνου γίνονται ευκολότερα κατανοητές στα παιδιά και τους δημιουργούν την έννοια του ρυθμού. Επομένως η παιδαγωγική αξία του κουκλοθέατρου και ο σημαντικός ρόλος που έχει στις διδασκαλίες μέσα στα πλαίσια του νηπιαγωγείου είναι σημαντική, διότι το παιδί συμμετέχει, διασκεδάζει και παραδειγματίζεται από τις ενέργειες της κούκλας.

1^ο Κεφάλαιο:

1.1 Περίληψη του έργου και επιγραμματική παρουσίαση των μηνυμάτων που απορρέουν από αυτό

Οι αδελφοί Grimm ήταν δύο ιδιαίτερα γνωστοί συλλέκτες και συγγραφείς παραμυθιών για παιδιά. Κάποια από τα σπουδαιότερα έργα τους ήταν «Η κοκκινόσκουφίτσα», «Ο λύκος και τα επτά κατσικάκια», «Η χιονάτη και οι επτά νάνοι». Ένα πολύ γνωστό επίσης παραμύθι τους είναι «Οι μουσικοί της Βρέμης» με το οποίο και θα ασχοληθώ.

Περίληψη του έργου:

Η ιστορία ξεκινάει σε ένα χωριό όπου ζει ένας χωρικός με τον γάιδαρό του. Κάποια μέρα το αφεντικό δεν χρειάζεται άλλο τον γάιδαρο και του λέει να φύγει από το σπίτι. Έτσι ο γάιδαρος στεναχωρημένος παίρνει τα πράγματά του και φεύγει, έχοντας σκοπό να πάει στην πόλη Βρέμη όπου θα γίνει μουσικός. Ενώ περπατά κι έχει φύγει μακριά από το σπίτι όπου έμενε, βλέπει έναν σκύλο κουρασμένο και λαχανιασμένο. Τον ρωτά τι έχει και αυτός λέει ότι το αφεντικό του δεν τον φρόντιζε καθόλου. Ούτε τον τάξει ούτε τον πρόσεχε, αντίθετα τον έδερνε και τον κακομεταχειριζόταν. Έτσι αποφάσισε να φύγει. Ο γάιδαρος τότε του προτείνει να έρθει μαζί του στη Βρέμη κι έτσι τα δύο ζώα συνεχίζουν μαζί. Στο δρόμο συναντούν και μια γάτα, η οποία είναι γερασμένη και δεν μπορεί πια να κυνηγάει τα ποντίκια. Έτσι το αφεντικό της την έδιωξε, προκειμένου να πάρει μια πιο νέα γάτα. Έτσι, μη έχοντας και αυτή τι να κάνει, αποφασίζει να ακολουθήσει τον γάιδαρο και τον σκύλο και να πάνε να γίνουν όλοι μαζί μουσικοί στη Βρέμη. Καθώς προχωρούν και οι τρεις μαζί για το μεγάλο ταξίδι, συναντούν κι ένα κόκορα που έχει μείνει στο δρόμο, επειδή ο αγρότης που τον είχε δεν τον ήθελε άλλο, αφού πλέον οι άνθρωποι έχουν ρολόγια και δεν χρειάζονται κάποιον να τους ξυπνάει κάθε πρωί. Έτσι και ο κόκορας αποφασίζει να πάει στη Βρέμη μαζί με τα υπόλοιπα ζώα και να γίνουν μουσικοί.

Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους τα ζώα συναντούν αρκετές δυσκολίες και πολλά εμπόδια (τον μιλωνά, τη θάλασσα, τους χωρικούς) αλλά και άτομα που τους βοηθούν. Με τη συνεργασία και τον προγραμματισμό καταφέρνουν να ξεπεράσουν όλα τα δύσκολα και να φτάσουν στη Βρέμη. Εκεί τους βοηθά έναν παππούς, τους φροντίζει, κι έτσι γίνονται όλοι μαζί μουσικοί, πηγαίνουν από πανηγύρι σε πανηγύρι και παίζουν μουσική κάνοντας τους ανθρώπους χαρούμενους.

Τα μηνύματα που απορρέουν από το έργο αυτό είναι πολλά και μπορούν να ωφελήσουν πολύπλευρα τα νήπια. Διαγραμματικά, τα μηνύματα είναι τα εξής:

- α) Πρέπει να αγαπάμε τους άλλους.
- β) Δεν μεταχειριζόμαστε με άσχημο τρόπο τον συνάνθρωπό μας (ούτε και τα ζώα μας, όπως είδαμε ότι έκανε το αφεντικό του σκύλου).
- γ) Έχουμε πίστη στον εαυτό μας ότι θα τα καταφέρει.
- δ) Πρέπει να είμαστε δεχτικοί και φιλικόι απέναντι σε άλλους οι οποίοι μπορεί να αντιμετωπίζουν το ίδιο ή παρόμοιο πρόβλημα με εμάς. Έτσι θα πρέπει να τους ακούμε και να μην τους απορρίπτουμε λόγω εξωτερικών διαφορετικών χαρακτηριστικών από εμάς (όπως για παράδειγμα τα ζώα της ιστορίας μας).
- ε) με την ομαδικότητα και τη συνεργασία μπορούμε να καταφέρουμε πολλά και δύσκολα πράγματα.
- στ) όταν αντιμετωπίζουμε τις διάφορες δυσκολίες που συναντάμε μαζί με άλλους ομαδικά τότε έχουμε καλύτερα αποτελέσματα και τα καταφέρνουμε με μεγαλύτερη ευκολία.
- ζ) μέσα από την γνωριμία μας με διαφορετικούς χαρακτήρες και διαφορετικές προσωπικότητες από την δικιά μας γινόμαστε

καλύτεροι άνθρωποι και διευρύνουμε τους ορίζοντές μας κάνοντας φίλους και αποκτώντας εμπειρίες.

η) πρέπει όλοι να προσπαθούμε και να βάζουμε εύκολους ή δύσκολους στόχους, πραγματοποιήσιμους και μη.

1.2 Πώς οι «Μουσικοί της Βρέμης» ως κουκλοθέατρο μπορεί να διαπαιδαγωγήσει ηθικά και κοινωνικά τα νήπια (ανάλυση των μηνυμάτων)

Όπως προαναφέραμε η ηθική και η κοινωνική διαπαιδαγώγηση είναι πολύ στενά συνδεδεμένες. Το κουκλοθέατρο αυτό στοχεύει τόσο στην ηθική όσο και στην κοινωνική διαπαιδαγώγηση των νηπίων, πράγμα το οποίο επιτυγχάνεται μέσα από τα μηνύματα που απορρέουν από αυτό.

Η αγάπη προς τους συνανθρώπους μας είναι ένα διαχρονικό μήνυμα που γεννάται και αναπτύσσεται μέσα στα πλαίσια της οικογένειας κάθε ατόμου. Κάθε παιδί λαμβάνει αυτά τα ερεθίσματα από το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον και αυτές οι αρχές είναι πολύ σημαντικές να καλλιεργούνται στον καθένα. Η αγάπη για τον συνάνθρωπο και το να νοιάζεσαι για αυτόν είναι ένα αγαθό που δεν ευημερεί σήμερα. Οι δύσκολες εποχές που διανύουμε μας έχουν καταστήσει αδιάφορους για τους γύρω. Έτσι και στην ιστορία μας βλέπουμε ότι ο σκύλος δεν είχε την φροντίδα και το ενδιαφέρον του ιδιοκτήτη του. Το αφεντικό του δεν τον πρόσεχε. Τον κακομεταχειριζόταν και δεν τον είχε προστατευμένο. Πολλές φορές δεν του έδινε καν τροφή.

Στη ροή της ιστορίας υπάρχουν και κάποιοι άλλοι χαρακτήρες, όπως ο μιλωνάς, ο οποίος δεν βοηθά τα ζώα ούτε ενδιαφέρεται να ακούσει και την ιστορία τους, διώχνοντάς τα από το σπίτι του. Το ίδιο και οι χωρικοί στη Βρέμη, οι οποίοι απορρίπτουν τα ζώα και τα απομονώνουν, χωρίς όμως να γνωρίζουν τίποτα για αυτά. Σταδιακά όμως και βλέποντας τον παππού, οποίος τα φρόντιζε και τα δέχτηκε, αρχίζουν και αυτοί με τη σειρά τους να τα αποδέχονται και να τα εντάσσουν στην κοινωνία τους. Με αυτό το παράδειγμα γίνεται στα παιδιά φανερό ότι στον κόσμο μας υπάρχουν άνθρωποι που δεν ενδιαφέρονται για τα προβλήματα των άλλων και δεν τους βοηθούν. Επομένως μέσα από αυτή την αντίθεση του καλού και του κακού, του ενδιαφέροντος και της αδιαφορίας, της αγάπης για τον συνάνθρωπο και της αποστροφής από αυτόν, φανερώνεται η σημαντικότητα και η ανάγκη της βοήθειας.

Ένα άλλο μήνυμα είναι η πίστη που πρέπει να έχουμε στον εαυτό μας. Δεν είναι λίγες οι φορές που αντιμετωπίζουμε δύσκολες καταστάσεις στη ζωή μας. Καταστάσεις που αφορούν εμάς αλλά και δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε μαζί με φίλους. Η πίστη στον εαυτό μας και στις απεριόριστες δυνατότητές μας μπορεί να κάνει θαύματα. Πρέπει να υπενθυμίζουμε συνεχώς στον εαυτό μας ότι αν θελήσουμε πραγματικά και μέσα από την ψυχή μας μπορούμε να κάνουμε τα πάντα. Κανείς άνθρωπος δεν κατάφερε ποτέ τίποτα έχοντας στο μυαλό του ότι δεν θα τα καταφέρει. Έτσι συνέβη και στην ιστορία μας. Ο γάιδαρος φεύγοντας από το σπίτι του και από το αφεντικό του δεν ήξερε τι θα αντιμετωπίσει. Είχε όμως πίστη στον εαυτό του και είχε βάλει ως στόχο να πάει στην πόλη Βρέμη να γίνει μουσικός. Έτσι και έγινε.

Πολλές φορές όμως δεν αρκεί μόνο η πίστη προκειμένου να επιτύχουμε ένα σκοπό και να φτάσουμε στον προορισμό μας. Η ομαδικότητα και η συνεργασία είναι δύο καθοριστικοί παράγοντες που παίζουν σημαντικό ρόλο στη επίτευξη πολλών στόχων. Με τον όρο ομαδικότητα εννοούμε την ικανότητα μίας ομάδας

ανθρώπων να συνεργάζεται. Συνειδητοποιούμε ότι οι όροι ομαδικότητα και συνεργασία είναι στενά συνδεδεμένοι. Έτσι και οι ήρωές μας με τη συνεργασία και το ομαδικό πνεύμα κατάφεραν να φτάσουν στον προορισμό τους και να αντιμετωπίσουν όλες τις δυσκολίες που συνάντησαν.

Ένα εξίσου σημαντικό προτέρημα της ομαδικότητας είναι ότι γνωρίζουμε άτομα κι ερχόμαστε πιο κοντά σ' αυτά, αλληλεπιδρούμε, συζητάμε, ανταλλάσσουμε απόψεις και εμπειρίες, πράγμα που καθιστά πιο εύκολη την αντιμετώπιση διαφόρων καταστάσεων και τη συμπαράσταση σε δύσκολες στιγμές. Το σχολείο και η τάξη του νηπιαγωγείου είναι μια κοινότητα στην οποία πρέπει να υπάρχει ομαδικότητα και συνεργασία προκειμένου να κυλούν όλα ομαλά. Επομένως αυτή η έννοια ενώ είναι άγνωστη στα νήπια, στην ουσία είναι μέρος της καθημερινότητάς τους.

Ένα από τα πιο σημαντικά μηνύματα που προβάλλει το κουκλοθέατρο, είναι η αποδοχή της διαφορετικότητας. Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία κιόλας αντιμετωπίζουν με πολύ αρνητικό τρόπο τη διαφορετικότητα των άλλων παιδιών. Η εθνικότητα, η ανασηρία, η κοινωνική τάξη, η εμφάνιση (παιδιά τα οποία είναι υπέρβαρα) είναι κάποιες διαφορές τις οποίες τα νήπια τις εντοπίζουν και πολλές φορές φέρονται άσχημα σε αυτά τα παιδιά. Άλλωστε είναι γνωστό ότι τα μικρά παιδιά λένε αυτό που ακριβώς σκέφτονται, χωρίς να υπολογίζουν τις συνέπειες και πόσο μπορεί να πληγώσουν τον άλλο. Δεν είναι λίγες οι φορές που παρατηρώντας παιδιά ηλικίας 4-5 ετών μένουμε άφωνοι βλέποντας την σκληρότητα με την οποία αντιμετωπίζουν τους συμμαθητές τους. Η διαφορετικότητα αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής μας ζωής πόσο μάλλον αν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι σε ορισμένα νηπιαγωγεία ο αριθμός των αλλοδαπών παιδιών είναι ίσος ή και υπερβαίνει τον αριθμό των παιδιών που κατάγονται από την Ελλάδα. Από τη στιγμή που τα παιδιά αρχίζουν να συνομιλούν, να ανταλλάσσουν απόψεις και να επικοινωνούν αρχίζουν να αντιλαμβάνονται τις όποιες διαφορές υπάρχουν στους γύρω τους και στα άτομα με τα οποία συνασπάζονται.

Στο κουκλοθεατρικό μας έργο είναι έντονη η διαφορετικότητα που υπάρχει: έχουμε να κάνουμε με τέσσερα διαφορετικά ζώα, δηλαδή με τέσσερις διαφορετικές ζωές. Η διαφορετικότητα γίνεται αρκετά κατανοητή από τα νήπια, όταν παρακολουθούν το κουκλοθέατρο, διότι βλέπουν τέσσερις εντελώς διαφορετικούς ήρωες (όσον αφορά τα εξωτερικά χαρακτηριστικά). Έτσι γίνεται φανερό στο παιδί ότι μιλάμε για τέσσερις ζωές με διαφορετικές προελεύσεις και διαφορετικά προβλήματα. Το κάθε ζώο έχει την δικιά του ιστορία και την δική του πορεία μέσα στο κουκλοθέατρο. Επίσης βλέπουμε ότι στην πλοκή υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι μη γνωρίζοντας τη «γλώσσα» των ζώων τα απορρίπτουν και δεν τα βοηθάνε. Από την άλλη όμως βλέπουμε άλλους οι οποίοι είναι δεκτικοί και προσπαθούν να καταλάβουν τα προβλήματα που έχουν τα ζώα παρά το γεγονός ότι δεν «μιλάνε» την ίδια γλώσσα.

Η διαφορετικότητα έχει χτιστεί πάνω σε αντιθέσεις. Δημιουργεί τον φόβο και ο φόβος με τη σειρά του καλλιεργεί τον ρατσισμό, τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις. Επομένως με το να φοβόμαστε κάποιον, ο οποίος είναι διαφορετικός από εμάς, αυτόματα τον αποκλείουμε από τη ζωή μας και

πολλές φορές και από τη ζωή των γύρω μας. Πρώτα από όλα το γεγονός ότι απορρίπτουν ανθρώπους λόγω της διαφορετικότητας τους, τους εμποδίζει να γνωρίσουν και να αλληλεπιδράσουν με διαφορετικούς τύπους ανθρώπων, να εκτεθούν σε μεγαλύτερη ποικιλία εμπειριών και να μάθουν για εναλλακτικούς τρόπους διαβίωσης. Επίσης, με το να μην δεχόμαστε τη διαφορετικότητα, δεν μπαίνουμε στη θέση του άλλου και φερόμαστε εγωιστικά αδιαφορώντας για τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα άτομο διαφορετικό και κατά συνέπεια περιθωριοποιημένο από την υπόλοιπη κοινωνία. Τα ψυχολογικά τραύματα που αναπτύσσονται σε ένα τέτοιο άτομο είναι αρκετά και ξεκινάνε να υπάρχουν ακόμα από την προσχολική ηλικία των παιδιών που αντιμετωπίζονται ρατσιστικά. Έτσι είναι πολύ σπουδαίο και σημαντικό να τονίσουμε στα παιδιά, ακόμα από την νηπιακή ηλικία, τη σπουδαιότητα της αποδοχής και της αγάπης προς οτιδήποτε διαφορετικό.

Πάντα χρειάζεται η ατομική προσπάθεια, όμως με συλλογικότητα και συμπαράσταση τα προβλήματα γίνονται όλο και πιο μικρά κι ευκολότερα στην επίλυσή τους. Έτσι έγινε και στο κουκλοθέατρό μας. Τα ζώα αποφάσισαν να αλλάξουν τη ζωή τους και να φύγουν από το σπίτι στο οποίο έμεναν, το καθένα για τους λόγους του. Συναντήθηκαν, συνεργάστηκαν και κατάφεραν να φτάσουν στον προορισμό που είχαν βάλει ως στόχο. Συνειδητοποιούμε λοιπόν ότι με αρκετή προσπάθεια, όλοι μπορούν να καταφέρουν οτιδήποτε έχουν σκεφτεί.

Βιβλιογραφία:

- Πέπη Δαράκη (1978). Κουκλοθέατρο. Αθήνα: Gutenberg
- Κυριαζοπούλου Βαλινάκη Τ. (1965). Κουκλοθέατρο, παραδόσεις της διευθύντριας της Σχολής νηπιαγωγών. Αθήνα
- Παρούση Αντιγόνη (2012). Κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση, Εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο. Πέλαθρον εκπαίδευση
- Άλκηστης (2011-2012). Κουκλοθέατρο σκιών. Πεδίο
- http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%86%CE%BF%CE%AF_%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%B9%CE%BC
- <http://www.scribd.com/doc/33885150/Ta-Paramythia-Ton-Adelfon-Grimm-Tomos-A>
- <http://www.rhodes.aegean.gr/tepaes/anamorfos/i/govaris/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%BF%CF%84%CF%85%CF%80%CE%B1.pdf>

Ειρήνη Νικηφοράκη

«Η εμμονή της μνήμης» του Salvador Dali. Πώς μπορεί να διδαχτεί στα παιδιά

Εισαγωγή

Ο Salvador Dali είναι ένας από τους σημαντικότερους Ισπανούς ζωγράφους. Γεννήθηκε στην πόλη Φιγκέρες της Ισπανίας στις 11 Μαΐου του 1904 και πέθανε στις 23 Ιανουαρίου του 1989. Είναι ένας από τους πιο γνωστούς ζωγράφους του 20^{ου} αιώνα και μια εκκεντρική φυσιογνωμία της σύγχρονης τέχνης. Ανήκει στο κίνημα του υπερρεαλισμού.

Προερχόταν από πλούσια οικογένεια: ο πατέρας του ήταν δικηγόρος και συμβολαιογράφος, και δεν ήταν ευχαριστημένος με την λατρεία του Dali για τη ζωγραφική και το σχέδιο. Ο Dali όμως παρακολούθησε τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής στη δημοτική σχολή σχεδίου της πόλης του. Το 1916 ήρθε για πρώτη φορά σε επαφή με τη μοντέρνα ζωγραφική. Το 1921 έχασε τη μητέρα του από καρκίνο κι έπειτα ο πατέρας του παντρεύτηκε την αδερφή της. Αυτό δεν άρεσε στο μεγάλο ζωγράφο και ένα χρόνο αργότερα πήγε στη Μαδρίτη και ξεκίνησε τις σπουδές του στην ακαδημία των Τεχνών. Έτσι ήρθε σε επαφή με τον κυβισμό και τον ντανταϊσμό, κινήματα που επηρέασαν το έργο του. Το 1926 αποφάσισε να εγκαταλείψει τη σχολή πριν δώσει εξετάσεις, δηλώνοντας πως κανείς δεν είναι άξιος να τον κρίνει. Τον ίδιο χρόνο συνάντησε τον Πικάσο, ο οποίος επέδρασε σημαντικά στα έργα του. Το 1929 ο Dali γνώρισε τη μελλοντική του σύζυγο, η οποία ήταν η μούσα του σε πολλά έργα του, την Γκαλά. Την ίδια περίοδο έγινε μέλος του υπερρεαλιστικού κινήματος κι επινόησε την παρανοϊκή-κριτική του μέθοδο.

Το 1931 άρχισαν να τον απασχολούν οι έννοιες του χρόνου και της διάρκειας, όπως παρουσιάζονται στο έργο του «Η εμμονή της μνήμης». Το 1982 πέθανε η σύζυγός του Γκαλά, γεγονός που προκάλεσε έντονη θλίψη στον Dali, ο οποίος αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει, αλλά πέθανε από καρδιακό επεισόδιο στις 23 Ιανουαρίου του 1989. Το έργο με το οποίο θα ασχοληθούμε, «Η εμμονή της μνήμης», είναι ελαιογραφία σε καμβά, την οποία δημιούργησε το 1931. Είναι η πιο διάσημη εικόνα του Salvador Dali, αυτή όπου η εμμονή της μνήμης γεμίζει την έρημη χώρα. Βρίσκεται στο μουσείο μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης.

Περιγραφή του πίνακα

Κοιτάζοντας τον πίνακα ζωγραφικής του Dali με τίτλο «Η εμμονή της μνήμης» αντικρίζεις ένα μοναχικό τοπίο με ρολόγια που έχουν ρευστοποιηθεί. Ο Dali είχε δηλώσει ότι ο συνδυασμός του καμβά με τα μαλακά ρολόγια ήταν εμπνευσμένος από μια ισχυρή μελέτη ενός βραδιού μετά από ένα ξεκούραστο δείπνο. Τα ρολόγια του πίνακα βρίσκονται: το ένα πάνω σε ένα γυμνό κλαρί δέντρου, το άλλο πάνω σε ένα βάζο που μοιάζει με τραπέζι χωρίς πόδια

φτιαγμένο από πέτρα, και το τρίτο πάνω σε μία παράξενη, αλλοιωμένη μορφή ζώου. Και τα τρία αυτά ρολόγια είναι ρευστοποιημένα, μαλακά-λιωμένα. Στο ρολόι που βρίσκεται πάνω στο πέτρινο βάζο υπάρχει μια μύγα ανάμεσα στους δείκτες και δίπλα του εμφανίζεται ένα ρολόι τσέπης που όμως δεν είναι λιωμένο, δεν φαίνονται οι δείκτες του και πάνω του υπάρχουν πολλά μυρμήγκια. Στο βάθος του έργου φαίνεται ένα τοπίο με βράχια και θάλασσα λουσμένα στο φως του ήλιου, και πίσω από το γυμνό κλαρί ελιάς υπάρχει μια πλατιά επιφάνεια ξύλου. Τέλος, αν παρατηρήσουμε καλύτερα τον πίνακα, αντικρίζουμε μια ελαφρά διογκωμένη γραμμή προς την πάνω μεριά του πίνακα, γραμμή που διαχωρίζει το φωτεινό από το σκοτεινότερο μέρος του έργου.

Salvador Dali: «Η εμμονή της μνήμης»

Ανάλυση του πίνακα

«Μέσα στο καλλιτεχνικό έργο βρίσκουμε και αναγνωρίζουμε τον ψυχισμό του καλλιτέχνη και μάλιστα τη στιγμή της επικαιροποίησής, της υπαρξιακής του φοράς προς τα έξω ή προς τους άλλους. Η ανακοίνωση αυτή της εμπνεύσεως συναντά το αισθητικό ενδιαφέρον του κοινού, το οποίο αναγνωρίζει σε αυτή σύμβολα κοινώς αποδεκτά, δια των οποίων επιτυγχάνεται η επικοινωνία με το έργο τέχνης, αλλά και αξιολογεί ως γνήσια τέχνη μόνο εκείνη που υπακούει στο κριτήριο της ιδιότυπης οργάνωσης των συμβόλων αυτών. Βρισκόμαστε, συνεπώς, στο επίπεδο της πολυσημίας και εδώ η τέχνη χρησιμοποιεί συνθετικές εικόνες, αισθητικά σημεία, απεικονίσεις και γενικά σύμβολα που δεν υπάγονται σε κανένα αυστηρό σύστημα εκτός τέχνης» (Κωνσταντίνα Παλαμιώτου-Θωμαΐδου, 1998, σελ. 23-24).

Το ίδιο ισχύει και για το έργο του Dali. Μέσα από τον πίνακα αυτό αναγνωρίζουμε τον ψυχισμό του, τον οποίο παρουσιάζει μέσα από το έργο του σ' εμάς, μέσα από σύμβολα που έχουν μια ιδιαίτερη σημασία.

Στον συγκεκριμένο πίνακα φανερώνεται η αρέσκεια του Dali για την παρανοϊκή-κριτική μέθοδο, που είναι μια διαδικασία, κατά την οποία στο έργο εμφανίζονται αντικείμενα που έχει δημιουργήσει το μυαλό του ίδιου του καλλιτέχνη. Ο τίτλος του έργου αφορά την *ικανότητα της μνήμης να συγκρατείται στο*

χρόνο, καθώς αυτός φθείρεται γύρω της. Η σκηνή που απεικονίζεται είναι μια πραγματική έρημος κοντά στην Καταλονία της Ισπανίας. Προοριζόταν αρχικά να απεικονίσει το ηλιοβασίλεμα στο Πορτ Λιγάτ, όπου θα έμενε ο Dalí. Την ιδέα για τη ρευστοποίηση των ρολογιών την πήρε από ένα λιωμένο τυρί, καθώς δειπνούσε. Αυτό είναι ένα από τα παραδείγματα του ότι ο Νταλί έβλεπε τον κόσμο μέσα από την παρανοϊκή-κριτική μέθοδο.

Σ' αυτόν τον πίνακα ο καλλιτέχνης συγκεκριμενοποιεί το χαμένο χρόνο, την επιμονή της μνήμης, τα όνειρα και το υποσυνείδητο. Με αυτή την εικόνα παρουσιάζονται τα σημερινά γεγονότα. Τα μαλακά ρολόγια είναι ένα ασυνείδητο σύμβολο της σχετικότητας του χώρου και του χρόνου, όπου φαίνεται να δίνουν την εντύπωση της αιωνιότητας, η οποία συνήθως συνδέεται με την αναστολή των ονείρων και τους εφιάλτες του χρόνου.

Η παρανοϊκή-κριτική μέθοδος του Dalí του επέτρεπε να ζωγραφίζει και να βλέπει δυο διαφορετικά πράγματα την ίδια στιγμή: στο έργο αυτό είναι η ώρα και η φύση. Αυτή η συνύπαρξη έκανε τις ζωγραφιές του ασυνήθιστες, φανταστικές και κάπως ανησυχητικές. Αυτά τα χαρακτηριστικά φανερόνται στον πίνακα. Τα ρολόγια που λιώνουν αντιπροσωπεύουν την απώλεια της σημασίας του χρόνου μέσα στα όνειρα ή στο υποσυνείδητο. Τα μυρμηγκία που περπατούν πάνω στο μη λιωμένο ρολόι αντιπροσωπεύουν τη φθορά του χρόνου και τα αρνητικά αποτελέσματα του φόβου για την αποκάλυψη της χρονικής αλήθειας.

Κάθε ρολόι δείχνει διαφορετική ώρα και ανάμεσα στους δείκτες του ενός ρολογιού, αυτού που βρίσκεται πάνω στο τραπέζι, υπάρχει μια μύγα. Αυτή συμβολίζει ίσως την παρακμή του χρόνου και της ζωής, καθώς δείχνει ότι δεν έχει σημασία ο χρόνος και φθείρεται εύκολα: ο χρόνος κυλά, ρέει, τήκεται. Το λιωμένο ρολόι εμψυχώνει την έκταση του άδειου τραπεζιού, ενώ εστιάζει το νου μας στην παρανοϊκή-κριτική μέθοδο του Dalí.

Το γυμνό κλαδί ελιάς συμβολίζει τα περασμένα, τα χαμένα παιδικά χρόνια του καλλιτέχνη. Δεν υπάρχουν πια, και η ζωή του έχει απογυμνωθεί. Το έδρανο χρησίμευε ως στήριγμα, ως αποκούμπι μιας ψεύτικης πραγματικότητας ή ως εφιαλτήριο για μια νέα ζωή. Το άμορφο πλάσμα που είναι ξαπλωμένο στο έδαφος μοιάζει με θαλάσσιο κύτος, με μεγάλες βλεφαρίδες, το οποίο έχει επίσης ρευστοποιηθεί ή αλλοιωθεί και συμβολίζει το υποκατάστατο της ηδονής (αυνανισμό) στη νεότητα του Νταλί. Η διαγώνια γραμμή που διαχωρίζει το φωτεινό τοπίο από το μέρος που βρίσκεται σκιά, συμβολίζει τη διαφορά όσων βρίσκονται στο συνειδητό (= φως) και στο ασυνείδητο (= σκοτάδι).

Πιστεύω πως ο Νταλί χρησιμοποίησε σε αυτόν τον πίνακα την έννοια της θερμότητας, για να μαλακώσει τη σκληρή πραγματικότητα. Έτσι αμβλύνει τις ίδιες του τις μνήμες.

Μερικοί σχεδιαστές χλεύασαν τα μαλακά ρολόγια, επειδή τάχα μοιάζουν σαν βούτυρο ή τυρί. Μερικοί είδαν μια στοιχειωμένη αλληγορία για την εφήμερη φύση του χρόνου. Άλλοι είδαν τον Νταλί να προσπαθεί να ξεγελάσει το χρόνο και να επιτύχει την αθανασία τονίζοντας την εικόνα του ανθρώπινου θριάμβου πάνω στη δύναμη της εξασθένησης.

Παρουσίαση του πίνακα στην τάξη

Η επαφή των παιδιών με έργα τέχνης προσφέρει πλούσια ερεθίσματα για την καλλιέργεια της αισθητικής τους και τους δίνει την ευκαιρία να αναπτύξουν μια προσωπική σχέση με τον πολιτισμό. Δείχνοντας αυτόν τον ζωγραφικό πίνακα σε παιδιά του Δημοτικού σχολείου μπορούμε να τον θεωρήσουμε ως αφορμή για επεξεργασία θεμάτων όπως ο χρόνος, η μνήμη, η τέχνη. Αυτό όμως δεν θα είναι δουλειά μιας ημέρας αλλά πολλών ημερών, ίσως και εβδομάδων.

Η παρουσίαση του έργου μπορεί να γίνει στα παιδιά με διαδραστικό πίνακα. Η χρήση των νέων τεχνολογιών έχει σημαντική επίδραση στα παιδιά και τους δημιουργεί νέες μαθησιακές εμπειρίες σχετικά με την τέχνη. Αρχικά θα ξεκινήσω να τους εξηγώ με λίγα λόγια τι είναι αυτό που τους έδωσα. Θα μιλήσουμε για τον καλλιτέχνη, για τον τίτλο του έργου, και θα συζητήσουμε για το τι παρατηρούμε σε αυτό. Ο πίνακας θα αποτελέσει ερέθισμα για να ξεκινήσουμε τη συζήτηση, με στόχο να γνωρίσουν τα παιδιά τα βασικά χαρακτηριστικά του πίνακα και το κεντρικό του νόημα. Ανάμεσα στη συζήτηση θα γίνονται παύσεις, ώστε να δοθεί ο απαραίτητος χρόνος στα παιδιά να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν τον πίνακα. Μέσα από ερωτήσεις θα οδηγηθούμε στη σημασία του χρόνου και στη δύναμη της μνήμης. Άρα μπορούμε να μάθουμε τι είναι στ' αλήθεια ο χρόνος και τι η μνήμη.

Τρόποι διδασκαλίας του πίνακα

Η διδασκαλία ενός ζωγραφικού πίνακα μπορεί να γίνει στο πλαίσιο της σχολικής τάξης με ποικίλους τρόπους: με συζητήσεις μέσα στην τάξη, με εργασίες μιας ημέρας, με θεατρικά έργα, με project. Όλοι οι τρόποι αποσκοπούν σχεδόν στα ίδια αποτελέσματα: στο να βρουν τα παιδιά στοιχεία για τον καλλιτέχνη, για τον πίνακα και για τα μηνύματα που περνά ο καλλιτέχνης μέσα από τον πίνακα.

Μέσα από συζητήσεις που δεν διαρκούν πολλή ώρα ο εκπαιδευτής και οι μαθητές συζητούν και αναφέρουν κάποια στοιχεία, εκφέρουν γνώμες και καταλήγουν σε συμπεράσματα, έχοντας γνωρίσει βασικά στοιχεία του πίνακα. Οι μικρές εργασίες διαρκούν συνήθως μία-δύο ημέρες: η μια είναι η συζήτηση και η πρώτη επαφή με τον πίνακα μέσα στην τάξη, όπου ο εκπαιδευτικός αναθέτει στους μαθητές να βρουν στοιχεία για τον πίνακα και να κάνουν μια εργασία για την επόμενη ημέρα. Τα θεατρικά έργα διαρκούν περισσότερο: εδώ ο εκπαιδευτής παρουσιάζει τον πίνακα και για μερικές ημέρες τον επεξεργάζεται μαζί με τους μαθητές του. Έπειτα αποφασίζουν να ανεβάσουν ένα θεατρικό έργο, στην προκειμένη περίπτωση να υποδυθούν ρόλους χρησιμοποιώντας αντικείμενα και κουστουμια, για να δείξουν πόσο καλά έχουν καταλάβει το θέμα. Τα projects είναι ένας άλλος τρόπος διδασκαλίας αυτού του πίνακα, με τον οποίο θα ασχοληθώ αμέσως παρακάτω. Εδώ οι μαθητές επί εβδομάδες α) αναζητούν σχετικές πληροφορίες, χωρισμένοι σε ομάδες ή ατομικά, β) δημιουργούν ένα σχέδιο εργασίας, μια έρευνα, όπου αρχικά καταγράφουν το δικό τους διάγραμμα ιδεών, το οποίο θα χρησιμοποιηθεί ως βάση για την έρευνα. Το project είναι μια ολοκληρωμένη έρευνα που αποτελεί βασική πηγή μάθησης.

Ανάλυση της μεθόδου project

Η μέθοδος project είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία που οδηγεί στη μόρφωση μέσω μιας συγκεκριμένης πορείας. Σ' αυτή τη μέθοδο δεν έχει τόσο

μεγάλη σημασία, αν θα παραχθεί τελικά κάποιο προϊόν και ποια μορφή θα έχει. Έχει μεγαλύτερη σημασία ο δρόμος που οδηγεί στο προϊόν, γιατί από εκεί πηγάζει η μόρφωση.

«Ερέθισμα για την διεξαγωγή του έργου μπορεί να αποτελέσει μια πρόταση του δασκάλου ή ενός μαθητή ή ενός οποιουδήποτε μέλους της ομάδας. Όλα τα μέλη πρέπει να εκφέρουν άποψη πάνω στην πρόταση που έγινε, να αποφασίσουν από κοινού για την τελική μορφή του θέματος και να συμβάλουν στη διεξαγωγή των εργασιών. Αυτές οι τρεις διαδικασίες, δηλαδή η ελευθερία των μελών να προτείνουν ένα θέμα, η από κοινού διαμόρφωσή του και διεξαγωγή του, αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά των projects και αν διεξαχθούν σωστά, αποβαίνουν ουσιαστικές διαδικασίες μάθησης, γιατί η εμπειρία που αποκτούν τα μέλη κατά την διάρκεια των εργασιών αποτελεί σημαντική πηγή μάθησης. Ακόμα, το γεγονός ότι το θέμα του project μπορεί να μην έχει σχέση με τις καθιερωμένες σχολικές εργασίες, μπορεί να αποτελέσει ανεξάντλητη πηγή εμπειρίας για τους μαθητές, γιατί έτσι η κλειστή κοινωνία του σχολείου ανοίγεται προς τον έξω κόσμο» (Karl Frey, 2010, σελ.7-8).

Η αρχή ενός project γίνεται με την επιλογή ενός θέματος, είτε από τον δάσκαλο είτε από τους μαθητές. Ο δάσκαλος χρειάζεται πιο πριν να έχει ερευνήσει το θέμα από άποψη ευκαιριών, διαθέσιμων πηγών και εμπειριών των παιδιών σχετικά με το θέμα. Αφού γίνει αυτό από τη μεριά του εκπαιδευτικού, παρακινεί στη συνέχεια τα παιδιά να εκφράσουν τις σχετικές εμπειρίες και γνώσεις τους. Στην πορεία της συζήτησης τα παιδιά μπορούν να σχεδιάσουν το δικό τους πλάνο ιδεών για το θέμα, που θα τους βοηθήσει στη μετέπειτα έρευνά τους. Μετά παρουσιάζουν το πλάνο στον δάσκαλό τους και συζητούν γι' αυτό, δημιουργούν σειρά ερωτήσεων, τις οποίες και καλούνται να απαντήσουν.

Η έκταση και η χρονική διάρκεια ενός σχεδίου εργασίας καθορίζονται κατά τη πορεία της εισαγωγικής συζήτησης. Τα projects έχουν τρία στάδια που συνδέονται μεταξύ τους. Στο πρώτο στάδιο εκφράζονται οι προϋπάρχουσες ιδέες και γνώσεις των μαθητών. Το δεύτερο στάδιο απαρτίζεται από την εύρεση πληροφοριών και την υλοποίηση δραστηριοτήτων. Το τρίτο και τελευταίο στάδιο είναι η ολοκλήρωση, η οποία αποτελείται από την ανακεφαλαίωση όσων προηγήθηκαν, την αξιολόγηση, και την παρουσίαση του συνολικού έργου που δημιουργήθηκε στην τάξη.

Προτάσεις για τη δημιουργία ενός project που αφορά το έργο αυτό του Dalí

Ο πίνακας του Salvador Dalí με τίτλο «*Η εμμονή της μνήμης*» μπορεί να διδαχθεί σε μια μεγάλη τάξη του δημοτικού σχολείου μέσω της μεθόδου project. Αυτό απαιτεί μεγάλη χρονική διάρκεια, επειδή τα παιδιά λογικά δεν θα έχουν δει πρωτότερα τον πίνακα, δεν θα έχουν ακούσει ή προσεγγίσει τον καλλιτέχνη, κι έτσι θα οδηγηθούν στην αναζήτηση πληροφοριών αφού φτιάξουν ομάδες και συζητήσουν μεταξύ τους τα ερωτήματα που τους δημιουργούνται.

Για να υλοποιηθεί ένα τέτοιο project χρειάζονται τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση είναι το ξεκίνημα και ο σχεδιασμός του project. Η δεύτερη φάση είναι η διεξαγωγή του σχεδίου εργασίας, και η τρίτη είναι η παρουσίαση και αξιολόγησή του.

Για να ξεκινήσει ο εκπαιδευτικός ένα project και για να εξασφαλίσει την αποτελεσματικότητά του και την ενεργητικότητα των μαθητών κατά την εξέλιξη του project, πρέπει να ακολουθήσει κάποια βήματα μαζί με τους μαθητές. Το συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας θα ξεκινήσει με πρόταση του εκπαιδευτικού για τον πίνακα του Dalí. Στη συνέχεια καθορίζεται ως πρώτος στόχος η αναζήτηση πληροφοριών. Οι μαθητές πρέπει να αναλάβουν να μαζέψουν όλο το υλικό που τους χρειάζεται για την πραγματοποίηση του project. Αφού απαντήσουν οι ίδιοι μέσα από εργασίες στα ερωτήματά τους, ο εκπαιδευτικός αξιολογεί την προσπάθειά τους και οι μαθητές με τη σειρά τους αξιολογούν τον εαυτό τους.

Τα ερωτήματα θα δημιουργηθούν, μόνο εάν ο δάσκαλος αναπτύξει συζήτηση και προβληματίσει τους μαθητές του. Για παράδειγμα, μπορεί να ρωτήσει τους μαθητές, γιατί ο Salvador Dalí ζωγράφισε τα ρολόγια λιωμένα. Τι σημαίνει αυτό; Γιατί το έκανε; Ένας άλλος τρόπος για να κινήσει ο εκπαιδευτικός την περιέργεια των παιδιών είναι να τους μιλήσει σχετικά με το *χρόνο* και τη *μνήμη*, δείχνοντάς τους παράλληλα τον πίνακα. Αυτό ίσως προσανατολίσει περισσότερο τη σκέψη των μαθητών σχετικά με το μήνυμα του πίνακα. Έτσι τα παιδιά μπαίνουν σε μια διαδικασία να μαντέψουν, να αναρωτηθούν και να προβληματιστούν. Ακόμα και αν τα παιδιά δεν απαντούν σωστά στα ερωτήματα του δασκάλου, δεν πρέπει εκείνος να τα διορθώσει. Μπορεί όμως να τα προιδεάσει αναφέροντας νέα προβλήματα.

Ακολουθεί η δημιουργία ενός σχεδιαγράμματος, το οποίο θα περιέχει τι θα ήθελαν να νάξουν οι μαθητές και τι θα ήθελαν να κάνουν. Ενδεικτικές ερωτήσεις-προτάσεις που μπορεί να έχουν δημιουργηθεί από τους μαθητές είναι οι εξής: Ποιος είναι ο Salvador Dalí; Πώς εμπνεύστηκε και δημιούργησε τον πίνακα; Τι σημαίνουν τα λιωμένα ρολόγια; Γιατί τα έκανε έτσι; Γιατί έχουν μυρμηγκία; Τι είναι αυτό που βρίσκεται στο κέντρο της εικόνας; Πώς συνδέεται ο τίτλος «*Η εμμονή της μνήμης*» με το ζωγραφικό αυτό έργο; Τι είναι η μνήμη; Τι είναι ο χρόνος; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που πρέπει να σημειωθούν στο σχεδιάγραμμα. Έτσι, το σχεδιάγραμμα είναι κάτι σαν ανακεφαλαίωση της εισαγωγικής συζήτησης.

«Ο σκοπός και οι εκπαιδευτικοί στόχοι του σχεδίου εργασίας, διαφαίνονται ήδη από τη δημιουργία του σχεδιαγράμματος, και καθορίζονται από τις ιδέες των μαθητών» (Ελένη Χ. Καρυδά, 2009, σελ. 59). «Οι ποικίλες πηγές που χρησιμοποιούνται, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: α) Πρωτογενείς / Ζωντανές πηγές: Περιλαμβάνουν σημαντικά μνημεία, μέρη, τοπία, μουσεία καθώς και σημαντικούς ενήλικες. Οι πρωτογενείς ζωντανές πηγές προσεγγίζονται κυρίως μέσα από τη συνέντευξη, την έρευνα πεδίου, την άμεση παρατήρηση και την αισθητοποίηση της γνώσης. β) Δευτερογενείς πηγές: Περιλαμβάνουν έτοιμο μαθησιακό υλικό (έντυπο, ψηφιακό και διαδικτυακό), το οποίο αξιοποιείται μέσα από την κατάλληλη χρήση και επεξεργασία του» (ό.π., σελ. 40).

Ξεκινώντας το project με θέμα «*Η εμμονή της μνήμης*», τα παιδιά μπορούν να βοηθηθούν από διάφορες πηγές. Μπορούν να κάνουν με τον δάσκαλο ή τους γονείς επισκέψεις σε μουσεία, σε εκθέσεις ζωγραφικής, να μάθουν ποιος ήταν ο Dalí, να γνωρίσουν και άλλα έργα του. Επίσης, μπορούν να επισκεφθούν κατά ομάδες κάποιους ενήλικους που γνωρίζουν τη ζωγραφική τέχνη. Μπορούν να ανατρέξουν σε βιβλιοθήκες, να αναζητήσουν βιβλία που αναφέρονται στον Dalí, στα

έργα του, στον συγκεκριμένο πίνακα. Επιπλέον με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού ή των γονέων μπορούν με λέξεις-κλειδιά να ψάξουν στο διαδίκτυο. Τέλος, μπορούν να συνεργαστούν με εξωσχολικούς φορείς, οι οποίοι να είναι ειδικόι σε αυτό το θέμα.

Σε ένα επόμενο στάδιο αυτής της φάσης τα παιδιά, αφού έχουν συλλέξει τις πληροφορίες για τον πίνακα, τις ταξινομούν και τις αξιολογούν, αρκεί να έχουν παρατηρητικότητα για την ανάλυση και ερμηνεία του πίνακα και κριτική σκέψη, για να κρίνουν το καθετί που έχουν βρει.

Στο τρίτο στάδιο, αφού οι μαθητές έχουν ταξινομήσει το υλικό που βρήκαν, κατασκευάζουν κάτι δικό τους. Για παράδειγμα, μπορούν να ξαναζωγραφίσουν τον πίνακα του Dalí και να εντάξουν μέσα του ένα κολάζ.

Στο τέταρτο στάδιο αποφασίζουν να παρουσιάσουν το project στους γονείς, στους εξωσχολικούς φορείς που τους βοήθησαν και στη σχολική κοινότητα. Για αυτή την παρουσίαση θα πρέπει να έχουν σκεφτεί τι ακριβώς θα κάνουν. Αρχικά θα μιλήσουν για τον τίτλο του σχεδίου εργασίας, για το περιεχόμενο της εργασίας (που θα συμπεριλαμβάνει το υλικό που μάζεψαν και ταξινόμησαν, τον τρόπο υλοποίησης του σχεδίου εργασίας κλπ.), δηλαδή να αναφέρουν τα στάδια που ακολούθησαν. Ο χώρος όπου θα γίνει η παρουσίαση θα πρέπει να οργανωθεί καλά: μπορούν να κρεμάσουν ή να τοποθετήσουν κάπου τυχόν χειροτεχνίες που θα έχουν κατασκευάσει, (π.χ. ζωγραφιές του πίνακα), αλλά και μέσα σε φακέλους μπορούν να έχουν τοποθετήσει το υλικό που τους βοήθησε.

Κατά την αξιολόγηση σχολιάζονται οι φάσεις του project μέσα από εμπειρίες και απόψεις όλων των μελών. Αρχικά οι μαθητές αξιολογούν το έργο τους είτε ανά ομάδες είτε καθένας χωριστά. Εκφράζουν τι τους φάνηκε εύκολο και ευχάριστο, τι τους φάνηκε δύσκολο και επίπονο. Για παράδειγμα, κάποιιοι μαθητές μπορεί να πουν ότι τους φάνηκε δύσκολη η αναζήτηση βιβλίων σχετικά με τον ζωγράφο και τον πίνακα του μέσω της βιβλιοθήκης – αλλά τους φάνηκε εύκολο να αναζητήσουν στοιχεία στο διαδίκτυο. Επιπλέον, μπορούν να πουν πώς τους φάνηκε αυτή η εμπειρία, τι τους άρεσε περισσότερο και τι όχι, τι έμαθαν, αν τους άρεσε αυτός ο τρόπος μάθησης και αν τελικά τους άρεσε η συνεργασία με νέα άτομα.

Αφού ολοκληρώσουν οι μαθητές, σειρά έχει ο εκπαιδευτικός να μιλήσει για τους μαθητές του και για την προσπάθεια που έκαναν. Μπορεί να μιλήσει ως ο επιβλέπων της όλης διαδικασίας, μπορεί να αναφερθεί στο αν οι μαθητές του πέτυχαν τους στόχους του σχεδίου εργασίας και αν λειτούργησαν σωστά. Μπορεί επίσης να τους επισημάνει τα λάθη και τις απροσεξίες τους και να τους επιβραβεύσει για την προσπάθεια τους και την συνεργασία τους.

Βιβλιογραφία

- Καρυδά, Χ.Ε. (2009). *Η μέθοδος project «βήμα προς βήμα»*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.
- Παλαμιώτου-Θωμάϊδου, Κ. (1998). *Το διονυσιακό και το απολλώνιο ως αισθητικές κατηγορίες στο εικαστικό έργο του Dalí*. Αθήνα: Γραφικές Τέχνες.
- Eyres, K. & Keevill, E. *NTAI*. Αθήνα: Γνώση.
- Frey, K. (2010). *Η «Μέθοδος project»*. Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.

Helm, J.H., & Katz, L. (2012). *Η μέθοδος project στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ades, D. (2004). *Salvador Dalí*. Venise: Flammarion.

Ades, D., Fanes, F., Gibson, I., Sanchez Vidal, A. & Santos Torroella, R. (1994). *Salvador Dalí: The early years*. South Bank Centre, London: Michael Raeburn.

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%B1%CE%BB%CE%B2%CE%B1%CE%B4%CF%8C%CF%81%CE%9D%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82%CE%9C%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CE%B7%CF%82>

Πελαγία Σπιθάκη

Αίσωπος: «Το χελιδόνη και η αλεπού» και «Ο σκύλος και ο γάιδαρος». Ποιο είναι καταλληλότερο για τα νήπια;

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Αίσωπος έζησε τον 6^ο αι. π.Χ. Καταγόταν από τη Φρυγία της Μ. Ασίας. Αρχικά ήταν ένας δούλος που έπαιξε σωτήριο πολιτικό ρόλο για τη Σάμο. Χρησιμοποίησε τους μύθους του για να πείσει σε συζητήσεις ή συνελεύσεις κι έτσι έγινε ένας από τους γνωστότερους μυθοποιούς. Ταξίδεψε σε πολλούς τόπους, είχε πολλές εμπειρίες κι έζησε πλήθος περιπετειών. Λέγεται ότι ήταν ένας άνθρωπος αρκετά έξυπνος, αστείος και με πολλά χαρίσματα, όμως περιγραφόταν ως εξαιρετικά άσχημος. Πολλές μελέτες υποστηρίζουν την πεποίθηση ότι ο Αίσωπος ήταν ένα πλασματικό πρόσωπο που δεν υπήρξε ποτέ, όμως πρόκειται για απίθανη πληροφορία, εξαιτίας της αναξιπιστίας της. Ο Αίσωπος πέθανε στους Δελφούς, μετά από απόφαση των κατοίκων να τον ρίξουν στο γκρεμό, επειδή τον κατηγορήσαν για ιεροσυλία.

Δημιούργημά του ήταν ο αισωπικός μύθος και δικαίως θεωρείται ο πατέρας του μύθου. Ο αισωπικός μύθος είναι ένα σύντομο αφήγημα με θέμα κάποιο πραγματικό ή φανταστικό γεγονός, συνήθως από το φυσικό κόσμο ή την καθημερινή ζωή, βασισμένο στις εμπειρίες του καθημερινού ανθρώπου και διατυπωμένο με τρόπο εύθυμο, σκωπτικό και κωμικό που καταλήγει σε επιμύθιο με γνωμικό και διδακτικό χαρακτήρα. Ο Αίσωπος μέσα από τους μύθους του δεν προτρέπει τον άνθρωπο να γίνει ηθικός, αλλά φανερώνει τις αρνητικές συνέπειες της ανήθικης συμπεριφοράς. Επίσης παροτρύνει την ηθική εναρμόνιση και ένταξη του ατόμου με τους φυσικούς νόμους. Οι αισωπικοί μύθοι παρουσιάζουν μερικά κοινά γνωρίσματα που τους χαρακτηρίζουν. Παρατηρείται έντονη προσωποποίηση των ζώων, δηλαδή οι πρωταγωνιστές είναι κυρίως τα ζώα, αποκτούν ανθρώπινη μορφή και χαρακτηριστικά όπως η ομιλία, η σκέψη και ο διάλογος, με αποτέλεσμα να υπάρχει ζωντάνια στα επεισόδια. Ακόμη στους μύθους του εκτός από ζώα, υπάρχουν άνθρωποι και θεοί.

Οι αισωπικοί μύθοι είναι σύντομοι, απλοί και χαρακτηρίζονται από χάρη και σαφήνεια. Στους μύθους του Αισώπου είναι έντονο το χιούμορ και ταυτόχρονα αποτελούν παιδαγωγικό και ψυχαγωγικό μέσο για μικρούς και μεγάλους. Επιπλέον παρατηρείται η λογοτεχνικότητα και ο πεζός λόγος τους. Οι μύθοι του Αισώπου προσφέρουν χαρά, ψυχική ικανοποίηση και βαθιά εντύπωση στην παιδική ψυχή. Ο Αίσωπος με τους μύθους του οδηγεί τον άνθρωπο στην αποδοκιμασία και γελοιοποίηση του κακού, όπως της βίας, της απάτης της ματαιοδοξίας, της προδοσίας, της αλαζονείας, της ψευδολογίας και της πονηριάς. Τέλος αρκετά σημαντική είναι η διαχρονικότητα των αισωπικών μύθων, που φαίνεται να διατηρούν την αξία τους παρά το πέρασμα του χρόνου και συχνά να προκαλούν εντύπωση, γέλιο και προβληματισμό στα παιδιά.

Περίληψη δυο αισωπικών μύθων

Από τους γνωστότερους μύθους του Αισώπου είναι «*Το χελιδόνι και η αλεπού*» και «*Ο σκύλος και ο γάιδαρος*». Είναι αναγκαίο να αναφερθεί η περίληψη των μύθων και στη συνέχεια θα ακολουθήσει ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της διδασκαλίας τους.

Περίληψη του μύθου «Το χελιδόνι και η αλεπού»

Ένα ανοιξιάτικο πρωινό η αλεπού είχε ξαπλώσει πάνω σε ένα βράχο και απολάμβανε τον ήλιο. Ξαφνικά είδε στον ουρανό να πετάει ένα χελιδόνι που κρατούσε ένα άχυρο στο ράμφος του. Καθώς ήταν πεινασμένη, λημπίστηκε το χελιδόνι και σκεφτόταν πώς θα μπορούσε να το φάει. Σκέφτηκε ότι θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει την πονηριά της, για να το φέρει κοντά της. Έτσι μίλησε στο χελιδόνι με πρόφαση ότι είχε κάτι να του πει. Το μικρό χελιδόνι της είπε ότι ήταν πολύ βιαστικό, γιατί έπρεπε να χτίσει γρήγορα τη φωλιά του, αφού είχε έρθει η άνοιξη και σε λίγο θα γεννούσε τα αυγά του. Η αλεπού του ζήτησε να έρθει να καθίσει δίπλα της και του υποσχέθηκε ότι δεν θα το καθυστερούσε. Το χελιδόνάκι έφυγε, άφησε το άχυρο που είχε στο ράμφος του και γύρισε εκεί που ήταν η αλεπού. Τότε η αλεπού του ζήτησε να καθίσει δίπλα της με σκοπό να το αρπάξει και να το φάει, όμως το πουλάκι δεν ήταν και τόσο κουτό, είχε καταλάβει, και είπε στην αλεπού ότι δεν είναι μαθημένο να κάθεται, αλλά θα κάνει βόλτες πάνω από το βράχο. Η αλεπού συνέχισε να προσπαθεί να το πείσει, αλλά μάταια. Έτσι άρχισαν να συζητούν και η αλεπού είπε στο χελιδόνι ότι είναι πολύ τυχερό που μπορεί να πετάει, να ταξιδεύει, να γνωρίζει νέους τόπους, και όταν αλλάζει ο καιρός και ψυχραίνει το κλίμα να πηγαίνει σε τόπους πιο ζεστούς. Το χελιδονάκι της απάντησε ότι έτσι θέλησε να το πλάσει ο Θεός. Μετά το χελιδόνι ρώτησε την αλεπού, αν αυτό ήταν μόνο που ήθελε να μάθει. Η αλεπού συνέχισε ζητώντας από το χελιδόνι να της διηγηθεί τι είδε στους καινούργιους τόπους που έχει ταξιδέψει το χειμώνα και αν η χώρα αυτή που μένει εκείνη είναι όμορφη. Το πουλάκι της απάντησε ότι αυτή η χώρα είναι η ομορφότερη, επειδή εκεί γεννιέται τα αυγά του και μεγαλώνει τα παιδιά του. Λίγο αργότερα η αλεπού ζήτησε από το χελιδονάκι να κατέβει λίγο πιο κάτω γιατί δεν το άκουγε καλά, εκείνο κατέβηκε και η αλεπού νόμισε ότι βρήκε την ευκαιρία να φάει το πουλάκι. Αμέσως πήδηξε με τα μπροστινά της πόδια για να το πιάσει, όμως το χελιδονάκι μπόρεσε να ξεφύγει. Η πονηρή αλεπού

πηδώντας ξανά και ξανά δεν έβλεπε τίποτα άλλο παρά μόνο το χελιδονάκι. Έτσι έφτασε στην άκρη του γκρεμού, με αποτέλεσμα να πέσει στο κενό και να χτυπήσει. Όταν η αλεπού σηκώθηκε, το χελιδονάκι τη ρώτησε τι έπαθε και εκείνη με μεγάλη ντροπή μπήκε βιαστικά στη φωλιά της.

Περίληψη του μύθου «Ο σκύλος και ο γάιδαρος»

Μια ζεστή ημέρα ο ψωμάς με το σκύλο και το γάιδαρό του, που ήταν φορτωμένοι με φρέσκο ψωμί, πήγαιναν στο διπλανό χωριό να το πουλήσουν. Στο δρόμο όμως η ζέστη τον κούρασε και ξάπλωσε κάτω από τον ίσκιο ενός δέντρου να ξεκουραστεί. Ο ψωμάς άφησε ελεύθερο το γάιδαρό του κι εκείνος απομακρύνθηκε, ώσπου έφτασε σε ένα μέρος με πολύ χορτάρι και άρχισε να τρώει. Τον ακολούθησε και ο σκύλος, πήγε εκεί, είδε το γάιδαρο που έτρωγε και του είπε ότι του είχε ανοίξει η όρεξη. Ο γάιδαρος γέλασε και του απάντησε ότι ήταν κρίμα που ο σκύλος δε μπορούσε να φάει όπως εκείνος φρέσκο, μυρωδάτο χορτάρι. Ο σκύλος καθώς ήταν πεινασμένος ζήτησε από το γάιδαρο να σκύψει να πάρει λίγο ψωμί, για να γεμίσει το στομάχι του. Ο γάιδαρος γέλασε και αρνήθηκε να σκύψει για το σκύλο, λέγοντάς του ότι δεν θα του έκανε τέτοια χάρη. Η άσχημη συμπεριφορά του γάιδαρου στεναχώρησε το σκύλο και του είπε να χαιρέται το πείσμα του και ότι δεν πρόκειται να τον παρακαλέσει ξανά. Ο γάιδαρος του απάντησε ότι και να τον παρακαλούσε δε θα του έκανε τη χάρη και συνέχισε το φαγητό του. Λίγο αργότερα από τα δέντρα πατάχτηκε ένας λύκος. Ο γάιδαρος φοβήθηκε πολύ το λύκο, κι ο σκύλος αποφάσισε να τρέξει για να πάει να το ειδοποιήσει το αφεντικό του. Ο γάιδαρος φοβισμένος ζήτησε από το σκύλο να μη φύγει και να τον βοηθήσει, γιατί μόνο εκείνος θα μπορούσε να νικήσει το λύκο. Όμως ο σκύλος θυμήθηκε την άσχημη συμπεριφορά του γαϊδάρου και του είπε ότι δεν θα τον βοηθούσε, επειδή πριν που του ζήτησε να σκύψει για να φάει λίγο ψωμί δεν το έκανε και τώρα που του ζήτησε να παλέψει με το λύκο δεν θα το κάνει. Φεύγοντας ο σκύλος είχε κάτι ακόμα στο γάιδαρο, ότι του χρειαζόταν να μάθει να βοηθάει όσους έχουν την ανάγκη του, για να τον βοηθούν και εκείνοι όταν τους χρειαστεί. Του είπε καλή τύχη, έφυγε και τον άφησε μόνο του. Ο γάιδαρος, που τον έλεγαν κυρ Μέντιο, ήταν τυχερός και νίκησε το λύκο, όμως σκέφτηκε όσα του είχε ο σκύλος και αποφάσισε να ακολουθήσει τη συμβουλή του, δηλαδή να βοηθάει όσους έχουν την ανάγκη του, για να τον βοηθούν κι εκείνοι.

Οι παραπάνω μύθοι επιλέχθηκαν ως πιθανό υλικό διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο, διότι μπορούν να συσχετιστούν και να προσφέρουν σημαντικά ηθικά και παιδαγωγικά διδάγματα. Στον πρώτο μύθο η αλεπού προσπαθεί με όπλο την πονηριά να ξεγελάσει το χελιδονάκι και να μπορέσει να το φάει. Μάταια όμως ήλπιζε, διότι το χελιδονάκι φάνηκε πιο έξυπνο, με αποτέλεσμα να γλιτώσει από την αλεπού και αυτή να φύγει χτυπημένη. Ο μύθος αυτός αποδοκιμάζει την πονηριά, παρουσιάζοντάς την ως κάτι ανούσιο και βλαβερό που δεν έχει πάντα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Στο δεύτερο μύθο παρατηρείται το έντονο πείσμα του γαϊδάρου αλλά και η άρνησή του να βοηθήσει το σκύλο να φάει, ενώ αργότερα αυτό το συμβάν και η άσχημη συμπεριφορά του έκανε το σκύλο να μη δεχτεί να του δώσει βοήθεια, όταν τη χρειάστηκε για να νικήσει το λύκο. Έτσι γίνεται φανερό ότι το πείσμα, η κακία και η αδιαφορία προς κάποιον άλλο δεν

πρέπει να υπάρχει. Ο μύθος προσπαθεί να αποδοκιμάσει το κακό, το πείσμα και την αδιαφορία προσπαθώντας να περάσει το μήνυμα «Να βοηθάς για να σε βοηθήσουν». Με άλλα λόγια, όταν κάνεις μια καλή πράξη ποτέ δεν πάει χαμένη και πάντα ανταμείβεται, το ίδιο ακριβώς μπορεί να συμβεί και με το κακό. Συνεπώς παρατηρείται και στους δυο μύθους η αποδοκιμασία του κακού, η γελοιοποίηση και η αποθάρρυνση της πονηριάς, της αδιαφορίας και του πείσματος, διότι δεν έχουν θετικό αποτέλεσμα.

ΚΥΡΙΩΣ ΘΕΜΑ

Η διδασκαλία των αισωπικών μύθων στο νηπιαγωγείο θεωρείται λίγο δύσκολη, αν και οι μύθοι του Αισώπου ήταν πάντα ένα ενδιαφέρον θέμα για τα παιδιά. Για να διδαχθούν οι μύθοι, θα πρέπει αρχικά να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με το περιεχόμενό τους και στη συνέχεια να ακολουθήσουν κατάλληλες δραστηριότητες.

Σχεδιασμός διδασκαλίας για το μύθο «Το χελιδόνι και η αλεπού»

Πρώτη δραστηριότητα: Ανάγνωση του μύθου και συζήτηση-ερωτήσεις

Αρχικά η νηπιαγωγός θα διαβάσει η ίδια το μύθο. Είναι πολύ σημαντικό να καταλάβει το νόημα και να προσέξει όλες τις λεπτομέρειές του. Όταν νιώσει έτοιμη, τότε μπορεί να διδάξει τον μύθο και στα παιδιά. Μια αρκετά ωφέλιμη μέθοδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διδασκαλία είναι η βιωματική-επικοινωνιακή. Κατά τη μέθοδο αυτή σπουδαίο ρόλο παίζει η προτίμηση και η επιλογή των ίδιων των παιδιών σχετικά με τις δραστηριότητες που πρόκειται να γίνουν.

Πρώτα η νηπιαγωγός θα πρέπει να δώσει μερικές πληροφορίες στα παιδιά για το τί είναι αυτό που θα τους διαβάσει, ποιος το έχει δημιουργήσει. Θα τους πει λίγα λόγια για το δημιουργό και στη συνέχεια θα διαβάσει το μύθο. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης είναι απαραίτητο τα παιδιά να βλέπουν τις εικόνες, ενώ μετά το τέλος της ανάγνωσης μπορούν να εκφράσουν τις απορίες τους. Λίγο αργότερα θα πρέπει να τεθούν ερωτήσεις σχετικές με το μύθο, για να παρατηρήσει η νηπιαγωγός τι κατάλαβαν τα παιδιά και κατά πόσο τους άρεσε αυτό που άκουσαν. Οι ερωτήσεις πρέπει να έχουν νόημα, απλή δομή, να είναι κατανοητές και εύκολες:

- Σας άρεσε αυτό που ακούσατε;
- Ποια ήταν τα ζωάκια που συναντήσαμε στο μύθο;
- Τι εποχή ήταν;
- Τι ήθελε η πονηρή αλεπού από το χελιδονάκι;
- Γνωρίζετε τι τρώει η αλεπού;
- Τι έπρεπε να κάνει το χελιδόνι αφού είχε μπει για τα καλά η άνοιξη;
- Τι μπορούσε να κάνει το χελιδόνι που δεν μπορεί να κάνει η αλεπού;
- Τί κάνει το χελιδόνι όταν ο καιρός γίνεται κρύος;
- Πώς είπε το χελιδονάκι ότι γεννάει τα παιδάκια του;
- Τι έκανε η αλεπού για να πιάσει το χελιδόνι και τι έπαθε;
- Ήταν καλό και σωστό που η αλεπού ήθελε να κάνει κακό στο χελιδονάκι;
- Πρέπει να σκεφτόμαστε άσχημα για τους άλλους;
- Είναι σωστό να θέλουμε να κάνουμε σε κάποιον κακό;
- Άρα πρέπει να είμαστε καλοί άνθρωποι;
- Ανν κάνουμε κακές πράξεις τι θα πάθουμε κι εμείς;

Η πρώτη δραστηριότητα, δηλαδή η ανάγνωση και η συζήτηση μέσω ερωτήσεων, βοηθά την πνευματική ανάπτυξη και το γνωστικό επίπεδο των παιδιών. Οι παραπάνω ερωτήσεις είναι αρκετά σημαντικές, για να καταλάβουν τα παιδιά το περιεχόμενο του μύθου, να πάρουν πληροφορίες για τα ζώα, αλλά και να μπουν στη διαδικασία να σκεφτούν τα ηθικά και παιδαγωγικά διδάγματα που απορρέουν από το μύθο. Η δραστηριότητα επιλέχτηκε να τοποθετηθεί στο πρώτο μέρος της πρώτης ώρας, διότι λειτουργεί ως εισαγωγικό σημείο για τη διδασκαλία του μύθου. Σύμφωνα με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) η πρώτη δραστηριότητα σχετίζεται με τις κατευθύνσεις «Παιδί και Γλώσσα» και «Παιδί και Περιβάλλον» και οι στόχοι είναι η ανάπτυξη της γλώσσας, της ομιλίας, της ακρόασης, της προφορικής επικοινωνίας αλλά και η απόκτηση πληροφοριών.

Δεύτερη δραστηριότητα: Δημιουργία κατασκευής και κουκλοθέατρο

Ως δεύτερη δραστηριότητα οη νηπιαγωγός μπορεί να κάνει μια κατασκευή με τα παιδιά. Δηλαδή τα παιδιά μπορούν να φτιάξουν έναν από τους δυο πρωταγωνιστές του μύθου, είτε την αλεπού είτε το χελιδόνι, χρησιμοποιώντας απλά υλικά: χαρτόνι σε διάφορα χρώματα, το ψαλιδάκι για να κόψουν, την κόλλα και βαμβάκι για να κολλήσουν στο κάτω μέρος του χελιδονιού. Αφού όλα τα παιδιά ολοκληρώσουν την κατασκευή, μπορούν να κολλήσουν ένα ξύλινο καλαμάκι και να κάνουν τα ζώα που έφτιαξαν σαν κούκλες. Με αυτές τις κούκλες μπορούν να παίξουν στο κουκλοθέατρο της τάξης το μύθο.

Είναι πολύ σημαντικό να συμμετέχουν όλα τα παιδιά και να παίξουν κουκλοθέατρο σε ζευγάρια. Παίζοντας το μύθο στο κουκλοθέατρο, τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά, χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα τις κατασκευές που δημιούργησαν. Ακόμα αναπτύσσεται ο προφορικός λόγος αλλά και ο διάλογος. Επίσης τα παιδιά δίνουν μορφή σε δυο άψυχα αντικείμενα κι έτσι αναπτύσσεται το συμβολικό παιχνίδι. Το κουκλοθέατρο κάνει το μύθο για τα παιδιά πιο διασκεδαστικό, δίνει ζωντάνια, προωθεί την ενεργό συμμετοχή, τα παιδιά αντιλαμβάνονται καλύτερα το περιεχόμενο του μύθου, εμπλουτίζεται το λεξιλόγιό τους, αναπτύσσεται η συνεργασία μεταξύ τους, όπως και η φαντασία και η δημιουργικότητά τους. Τα παιδιά δεν είναι υποχρεωτικό να μάθουν τα λόγια και τους διαλόγους· μπορούν να παρουσιάσουν το μύθο από όσα θυμούνται και κατάλαβαν. Με τη συζήτηση, την κατασκευή και το κουκλοθέατρο ολοκληρώνεται το πρώτο μέρος της διδασκαλίας και τελειώνει η πρώτη διδακτική ώρα. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δεύτερη δραστηριότητα αφορά τις κατευθύνσεις «Παιδί και Δημιουργία» και «Εκφραση: Εικαστικά και Δραματική Τέχνη» και «Παιδί και γλώσσα». Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι: με διάφορα υλικά τα παιδιά να μάθουν να κάνουν κατασκευές, να παίξουν και να εκφραστούν μέσω του κουκλοθέατρου. Σχετικά με τη γλώσσα η δραστηριότητα στοχεύει στην ανάπτυξη της γλώσσας, της ομιλίας και του διαλόγου.

Τρίτη δραστηριότητα: Παιχνίδι λέξεων σχετικών με το μύθο

Η τρίτη δραστηριότητα είναι ένα παιχνίδι με γράμματα και λέξεις. Η νηπιαγωγός θα πρέπει να έχει

σκεφτεί απλές, εύκολες και μικρές λέξεις που σχετίζονται με το μύθο. Σε ένα μεγάλο χαρτόνι θα έχει γράψει το αρχικό γράμμα κάθε λέξης, δίπλα θα ακολουθούν κουτάκια, όπου τα παιδιά θα πρέπει να συμπληρώσουν τα γράμματα που θα λείπουν. Το κάθε γράμμα θα είναι γραμμένο σε χαρτόνι και κομμένο σε σχήμα τετραγώνου, ενώ στο πίσω μέρος του θα έχει ένα αυτοκόλλητο διπλής όψης για να μπορεί να κολλήσει.

Τα παιδιά θα κάθονται στην παρεούλα, η νηπιαγωγός θα έχει κολλήσει το χαρτόνι με τις λέξεις στον πίνακα, και κάθε παιδί που θα σηκώνεται θα προσπαθεί να σκεφτεί τη λέξη που του έχει τύχει και σιγά-σιγά θα κολλάει τα γράμματα. Ενδεικτικά μερικές λέξεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη δραστηριότητα είναι οι ακόλουθες: αλεπού, πονηρή, πορτοκαλί, χελιδόνι, πουλί, μαύρο, άνοιξη, ήλιος, φωλιά, αυγά, άχυρο, κρύο, τόπος, ζεστός, πετάω, ψηλά, ουρά, ράμφος, πηδάω, χελιδονάκι, φτερά. Ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών που αποτελούν την τάξη η νηπιαγωγός μπορεί να συμπληρώσει ακόμα περισσότερες λέξεις στο χαρτόνι. Επίσης μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να σκεφτούν, κάνοντας μια ερώτηση που σχετίζεται με την κάθε λέξη. Η δραστηριότητα με τις λέξεις στοχεύει στην ανάπτυξη γραπτού λόγου και στην ανάπτυξη της ανάγνωσης. Επιπλέον βοηθάει το παιδί στην αναγνώριση των γραμμάτων, στη ταύτιση φωνήματος-γραφήματος, στην αναγνώριση κοινών γραμμάτων σε διαφορετικές λέξεις και στη σύγκριση του μεγέθους των λέξεων. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα αφορά τη κατεύθυνση «Παιδί και γλώσσα» και στόχο έχει την ανάπτυξη της γλώσσας και του γραπτού λόγου.

Τέταρτη δραστηριότητα: Δημιουργία ενός μύθου και κατασκευή βιβλίου

Η τέταρτη και τελευταία δραστηριότητα που μπορεί να είναι η δημιουργία ενός μύθου από τα παιδιά. Η νηπιαγωγός θα προτρέψει τα παιδιά να φτιάξουν τη δική τους ιστοριούλα. Θα αφήσει τα παιδιά να σκεφτούν ελεύθερα και το μόνο που θα τους ζητήσει είναι η ιστοριούλα τους να παρουσιάζει ένα διδάγμα, όπως είχε ο μύθος που τους διάβασε, και να της δώσουν ένα όνομα. Στη συνέχεια, αφού δημιουργήσουν το μύθο τους, θα ζητηθεί από τα παιδιά να ζωγραφίσουν εικόνες που να σχετίζονται με την ιστορία που δημιούργησαν. Όταν τελειώσουν θα ενώσουν όλες τις ζωγραφιές με σωστή χρονολογική σειρά, όπως θα συμβαίνουν τα γεγονότα στην ιστορία τους, και θα φτιάξουν ένα βιβλίο με εικόνες που θα αναπαριστά το μύθο τους. Η δημιουργία του μύθου και του βιβλίου στοχεύει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της φαντασίας των παιδιών, στην ανάπτυξη της συνεργατικότητας και της ομαδικότητας. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα ανήκει στην κατεύθυνση «Παιδί και Γλώσσα» και «Παιδί, Δημιουργία και Έκφραση». Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι η ανάπτυξη της γλώσσας, της ομιλίας, της δημιουργικότητας και της έκφρασης των παιδιών.

Σχεδιασμός διδασκαλίας για το μύθο «Ο σκύλος και ο γάιδαρος»

Πρώτη δραστηριότητα: Ανάγνωση του μύθου και συζήτηση

Ως εισαγωγή στο θέμα η νηπιαγωγός μπορεί να δώσει πληροφορίες στα παιδιά για το τι πρόκειται να τους διαβάσει, τι είναι αυτό που θα ακούσουν και ποιός είναι ο δημιουργός του. Στη συνέχεια, μετά από τη μικρή εισαγωγική συζήτηση μπορεί να ακολουθήσει η ανάγνωση του μύθου. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης η νηπιαγωγός θα πρέπει να επεξηγεί τις δύσκολες λέξεις στα παιδιά, αλλά και να τους δείχνει τις εικόνες για να γίνεται πιο ενδιαφέρουσα η ανάγνωση και όχι μονότονη. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός είναι αναγκαίο να κάνει κάποιες ερωτήσεις στα παιδιά. Στο συγκεκριμένο μύθο μπορούν να προταθούν οι εξής ερωτήσεις:

- Σας άρεσε αυτό που διαβάσαμε σήμερα;
- Ποια πρόσωπα και ποιά ζώα υπάρχουν στο μύθο μας;
- Τι έτρωγε ο γάιδαρος;
- Τι ήθελε να φάει ο σκύλος;
- Στην πραγματικότητα τί τρώει ο γάιδαρος και τί ο σκύλος;
- Πού μπορούσε να βρει φαγητό ο σκύλος;
- Έδωσε τροφή ο γάιδαρος στο σκύλο;
- Γιατί δεν το έκανε;
- Στεναχωρήθηκε ο σκύλος με τη συμπεριφορά του γαϊδάρου;
- Εσείς θα δίνετε τροφή στο σκύλο;
- Όταν εμφανίστηκε ο λύκος τι έκαναν τα δυο ζώα;
- Τι ζήτησε ο γάιδαρος από το σκύλο;
- Όμως τι του απάντησε ο σκύλος;
- Είχε δίκιο που συμπεριφέρθηκε με τέτοιο τρόπο ο σκύλος;
- Ο γάιδαρος μετά από αυτό ακολούθησε την συμβουλή του σκύλου;
- Τι έμαθε λοιπόν ο γάιδαρος;
- Εσείς τι θα κάνατε αν κάποιος ζητούσε τη βοήθειά σας;
- Αρα εμείς τι πρέπει να κάνουμε για να είμαστε καλοί άνθρωποι;

Η νηπιαγωγός προσπαθεί μέσα από τη συζήτηση να δώσει έμφαση στα ηθικά διδάγματα του μύθου. Μπορεί να χρησιμοποιήσει τις παραπάνω ερωτήσεις για να γίνει μια συζήτηση. Σύμφωνα με αυτό το μύθο προτιμότερο είναι κυρίως να συζητηθούν τα ηθικά και παιδαγωγικά διδάγματα και δευτερευόντως να δοθούν πληροφορίες στα παιδιά. Έτσι η πρώτη δραστηριότητα στοχεύει στην ανάπτυξη της προφορικής επικοινωνίας μεταξύ των παιδιών αλλά και στη διαπαιδαγώγησή τους με ηθικά και παιδαγωγικά διδάγματα. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα αφορά τις κατευθύνσεις «Παιδί και Γλώσσα» και «Παιδί και Περιβάλλον». Οι στόχοι της δραστηριότητας είναι η ανάπτυξη της γλώσσας, της ομιλίας και του διαλόγου, η απόκτηση πληροφοριών σχετικά με το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον και η ανάπτυξη της σκέψης και της κριτικής ικανότητας του παιδιού.

Δεύτερη δραστηριότητα: Παιχνίδι παντομίμας

Η νηπιαγωγός προτείνει στα παιδιά να παίξουν το παιχνίδι της παντομίμας. Αρχικά τους εξηγεί ότι η παντομίμα θα σχετίζεται με το μύθο που διάβασαν νωρίτερα. Ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών μπορεί να χωρίσει τα παιδιά σε ομάδες με κλήρωση. Στη συνέχεια δίνει στα παιδιά οδηγίες για το παιχνίδι της παντομίμας. Εξηγεί ότι κάθε ομάδα πρέπει να σκεφτεί και να συζητήσει χαμηλόφωνα τι θα κάνουν, να βρουν τις κινήσεις που θα παρουσιάσουν και στη συνέχεια χωρίς λόγια και μόνο με κίνηση θα δείξουν στα υπόλοιπα παιδιά τη σκηνή που έχουν επιλέξει από το μύθο. Ακόμη παρουσιάζει στα παιδιά το στόχο του

παιχνιδιού, δηλαδή να αναπαραστήσουν όσο καλύτερα τη σκηνή, παρόλο που δε θα μιλάνε καθόλου, και τα άλλα παιδιά να μπορέσουν να καταλάβουν ποιο επεισόδιο από το μύθο έχει επιλέξει κάθε ομάδα. Επίσης αναφέρει στα παιδιά ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν υφάσματα και άλλα αξεσουάρ από τη γωνιά της μεταμπίεσης.

Το παιχνίδι της παντομίμας έχει ως στόχους τη συνεργασία των παιδιών, την ανάπτυξη των κινητικών τους ικανοτήτων, τη συναισθηματική τους έκφραση, να αναπτυχθεί η κοινωνικότητά τους, να ευχαριστηθούν και να διασκεδάσουν και τέλος να κατανοήσουν καλύτερα το περιεχόμενο του μύθου. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα σχετίζεται με την κατεύθυνση «Παιδί, Δημιουργία και Έκφραση» κι έχει στόχο να εκφραστεί το παιδί ελεύθερα, να αναπτύξει τη δημιουργικότητά του και να γνωρίσει καλύτερα τον εαυτό του.

Τρίτη δραστηριότητα: Παιχνίδι με Μαθηματικά

Η νηπιαγωγός θα έχει προετοιμάσει ένα μεγάλο χαρτόνι με αριθμούς και καρτελάκια με εικόνες που σχετίζονται με το μύθο. Τα καρτελάκια θα απεικονίζουν τα ζώα του μύθου, δηλαδή το σκύλο, το γάιδαρο και το λύκο, επίσης τον ψωμί, τα δέντρα και τις φρατζόλες με το ψωμί. Τις κάρτες αυτές θα τις έχει εκτυπώσει πολλές φορές, ώστε τα παιδιά να τις κολλούν δίπλα σε κάθε αριθμό που απεικονίζει το χαρτόνι. Δίπλα σε κάθε αριθμό θα υπάρχει και η αντίστοιχη λέξη που θα υποδηλώνει τι πρέπει να κολλήσουν τα παιδιά. Οι αριθμοί θα ξεκινούν από το ένα έως το είκοσι. Η μορφή της δραστηριότητας ενδεικτικά μπορεί να είναι:

- 1 γάιδαρος _ (μια εικόνα)
- 2 λύκοι __ (δυο εικόνες)
- 3 σκύλοι ___ (τρεις εικόνες)

Στην αρχή θα υπάρχει ο αριθμός, μετά η λέξη και στη συνέχεια ο κατάλληλος αριθμός εικόνων.

Η τρίτη δραστηριότητα αφορά τα Μαθηματικά. Στοχεύει στην καλλιέργεια της μαθηματικών ικανοτήτων του παιδιού, στην εξοικείωσή του με την έννοια των αριθμών, στην αντιστοίχιση των λέξεων με τις εικόνες και στην ανάπτυξη των ικανοτήτων του παιδιού να μπορεί συγκρίνει, να αφαιρεί και να αναγνωρίζει τους αριθμούς. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα αφορά τις κατευθύνσεις «Παιδί και Γλώσσα» και «Παιδί και Μαθηματικά». Η δραστηριότητα έχει ως στόχους την ανάπτυξη της ανάγνωσης και της γραφής, την κατανόηση των εννοιών της ομαδοποίησης και ταξινόμησης των εικόνων, αλλά και την καλλιέργεια των μαθηματικών δεξιοτήτων του παιδιού και της ικανότητάς του να απαριθμεί σωστά.

Τέταρτη δραστηριότητα: Ζωγραφική και δημιουργία ενός πίνακα με κανόνες σωστής συμπεριφοράς

Κατά την τέταρτη δραστηριότητα η νηπιαγωγός θα ζητήσει από τα παιδιά να ζωγραφίσουν μια εικόνα που τους έμεινε στο μυαλό από το μύθο που τους διάβασε. Στη ζωγραφιά του, κάθε παιδί θα πρέπει να προσπαθήσει να γράψει μια λεξούλα όπως μπορεί, ή έστω μερικά γράμματα, αν δεν γνωρίζει να γράφει λέξεις. Αφού τα παιδιά ολοκληρώσουν τις ζωγραφιές τους, θα σηκώνεται κάθε παιδί ξεχωριστά να παρουσιάζει τη ζωγραφιά του και θα διαβάζει δυνατά τι έχει γράψει. Στη συνέχεια η νηπιαγωγός θα

τα παροτρύνει να φτιάξουν έναν πίνακα με τους κανόνες καλής και σωστής συμπεριφοράς που τους δίδαξε ο μύθος. Η νηπιαγωγός μπορεί να γράψει σε ένα μεγάλο χαρτόνι τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς και στη συνέχεια να το κολλήσει στον τοίχο. Ενδεικτικά θα μπορούσαν να αναφερθούν οι εξής κανόνες σωστής συμπεριφοράς:

- Βοηθάμε όσο μπορούμε όποιον έχει ανάγκη τη βοήθειά μας.
- Σεβόμαστε τις ανάγκες του συνανθρώπου μας.
- Είμαστε καλοί με τους άλλους ανθρώπους.
- Δεν πρέπει να κάνουμε κακό σε κανέναν.
- Προσέχουμε τις πράξεις μας, γιατί θα ανταμειφθούμε για ό,τι έχουμε κάνει.
- Συμπεριφερόμαστε με όμορφο και σωστό τρόπο, για να μην πληγώσουμε τον συνάνθρωπό μας.
- Πρέπει να κάνουμε μόνο καλές πράξεις.
- Δε λειτουργούμε με πείσμα και αδιαφορία προς τους άλλους.
- Δεν κοροϊδεύουμε, δεν ειρωνευόμαστε και δεν συμπεριφερόμαστε άσχημα προς τους άλλους.

Μετά την ολοκλήρωση του πίνακα ρωτά τα παιδιά, αν θέλουν να πουν ή να συμπληρώσουν κάτι. Έτσι ολοκληρώνεται η τέταρτη και τελευταία δραστηριότητα. Η ζωγραφική είναι μέσο έκφρασης για το παιδί, διότι δείχνει τι του άρεσε, τι του προκάλεσε εντύπωση. Επίσης καλλιεργεί τις αισθητικές δεξιότητες του παιδιού. Η δημιουργία του πίνακα έχει ως στόχο την ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας του παιδιού. Ακόμη η δραστηριότητα στοχεύει στην ανάπτυξη αξιών όπως ο σεβασμός προς τον συνάνθρωπο, η εναρμόνιση με τους νόμους, η αποφυγή του κακού και η απόκτηση καλής συμπεριφοράς. Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ η δραστηριότητα σχετίζεται με τις κατευθύνσεις «Παιδί, Δημιουργία και Έκφραση: Εικαστικά» και «Παιδί και Γλώσσα». Η δραστηριότητα έχει ως στόχους τον πειραματισμό με διάφορα υλικά και χρώματα αλλά και την ανάπτυξη της γλώσσας, της ομιλίας, της ανάγνωσης και της γραφής.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΧΕΔΙΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ

Μεταξύ των δυο προτεινόμενων σχεδίων διδασκαλίας υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές. Οι ομοιότητες είναι ότι και στα δύο σχέδια διδασκαλίας χρησιμοποιούνται αισθητικοί μύθοι. Επίσης, χρησιμοποιείται η βιωματική-επικοινωνιακή μέθοδος. Ακόμα, και στα δύο σχέδια διδασκαλίας παρουσιάζεται η ανάγκη ανάγνωσης και συζήτησης σχετικά με τους μύθους. Επιπλέον και στα δύο σχέδια η διδασκαλία ξεκινάει με ανάγνωση των μύθων και στη συνέχεια ακολουθούν δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάπτυξη διάφορων δεξιοτήτων και ικανοτήτων του παιδιού. Τέλος, οι μύθοι αφήνουν παιδαγωγικά και ηθικά διδάγματα στο παιδί και στα δυο προτεινόμενα σχέδια.

Ωστόσο είναι φανερό και μια τεράστια διαφορά μεταξύ τους. Στο πρώτο σχέδιο διδασκαλίας, που αφορά το μύθο «*Το χελιδόνι και η αλεπού*», ο σχεδιασμός του προγράμματος διδασκαλίας αφορά κατά κύριο λόγο την ανάπτυξη της γλώσσας του προφορικού και γραπτού λόγου και της ανάγνωσης και σχετίζεται κυρίως με τους τομείς «Παιδί και γλώσσα» και «Παιδί, Δημιουργία και Έκφραση». Αντίθετα στο δεύτερο προτεινόμενο σχέδιο, που αφορά το μύθο «*Ο σκύλος και ο γάιδαρος*»,

επεκτείνεται στην ανάπτυξη διάφορων τομέων. Οι στόχοι εκεί αφορούν τους τομείς: «Παιδί και Γλώσσα», «Παιδί και Μαθηματικά», «Παιδί και περιβάλλον», «Παιδί, Δημιουργία και Έκφραση».

ΠΟΙΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟ. ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ

Κατά καιρούς έχει τονιστεί η μεγάλη σπουδαιότητα της κατάρτισης της ανάγνωσης και γραφής από το παιδί. Η ανάγνωση και η γραφή είναι δυο κοινωνικές δεξιότητες που θεωρούνται αναγκαίες για τον άνθρωπο της σύγχρονης κοινωνίας, διότι βοηθούν τον άνθρωπο να επικοινωνήσει, να επιβιώσει και να αναπτυχθεί σε κοινωνικό, ακαδημαϊκό και επαγγελματικό επίπεδο. Είναι αδιανόητο να περάσει μια μέρα από τη ζωή του ανθρώπου που να μην χρειαστεί την ανάγνωση και τη γραφή. Η ανάγνωση και η γραφή είναι μια εξαιρετικά σημαντική κατάκτηση του ανθρώπου και αναπτύσσεται σε μεγάλο βαθμό τις τελευταίες του (Τάφα, 2011, σελ. 19-20).

Όσο μεγαλώνουν, τα παιδιά αρχίζουν να καταλαβαίνουν τη σχέση του γραπτού με τον προφορικό λόγο. Κάθε παιδί έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει σταδιακά γνώσεις κι εμπειρίες σχετικά με την ανάγνωση και τη γραφή. Κατά την προσχολική ηλικία το παιδί αποκτά κάποιες γνώσεις που σχετίζονται με τον γραπτό λόγο. Σταδιακά το παιδί πρέπει να καταλάβει ότι διαβάζει το κείμενο και όχι την εικόνα, ότι η φορά της ανάγνωσης είναι από αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω. Αρχίζει να ξεχωρίζει τις λέξεις, τα κεφαλαία γράμματα από τα πεζά και τα σημεία στίξης. Ακόμη, αρχίζει να πειραματίζεται με διάφορα είδη γραφής, από τα αδέξια σκαριφήματα που μοιάζουν με μουτζούρες έως το τελικό στάδιο της κατάρτισης της γραφής (Τάφα, 2011).

Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας για το μύθο «*Το χελιδόνι και η αλεπού*» βασίζεται κυρίως στην ανάπτυξη της γλώσσας και στην καλλιέργεια της ανάγνωσης και της γραφής του παιδιού. Έτσι, μπορεί να θεωρηθεί αρκετά σημαντικό για το παιδί, διότι στοχεύει στην ανάπτυξη της γλώσσας, που είναι το σημαντικότερο μέσο επικοινωνίας για τον άνθρωπο και σχετίζεται με την ανάπτυξη ποικίλων ικανοτήτων του.

Σε αντίθεση με το πρώτο προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας, το δεύτερο δεν κατευθύνεται κυρίως προς την ανάπτυξη της γλώσσας. Η νηπιαγωγός στο δεύτερο σχέδιο επιχειρεί να διδάξει το μύθο στα παιδιά μέσα από δραστηριότητες που σχετίζονται με διάφορους τομείς, όπως είναι το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, η ελεύθερη έκφραση του παιδιού μέσω του παιχνιδιού, τα μαθηματικά, τα εικαστικά και η ηθική διαπαιδαγώγηση. Η ενασχόληση των παιδιών με διάφορους τομείς θεωρείται αρκετά ενδιαφέρουσα και πολύ ελκυστική για εκείνα. Πρόκειται για μια προτεινόμενη διδασκαλία που δεν γίνεται μονότονη και κουραστική για τα παιδιά, διότι τους προσφέρει διαφορετικές δραστηριότητες με αποτέλεσμα να διατηρείται αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Επίσης εδώ δίνεται έμφαση στο παιχνίδι. «Το παιχνίδι είναι βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα αλλά και κύρια απασχόληση του παιδιού της προσχολικής ηλικίας. Η έννοιά του είναι στενά συνυφασμένη με τη φύση του παιδιού και αποβλέπει στην ικανοποίηση οργανικών

και ψυχολογικών αναγκών του» (Κιτσαράς, 2001, σελ. 192).

Η νηπιαγωγός στο δεύτερο προτεινόμενο σχέδιο προσπαθεί να επεξεργαστεί το θέμα και να προσεγγίσει τους προβληματισμούς του παιδιού μέσα από διάφορους της γνώσης. Επιπλέον παρουσιάζονται έντονα ηθικές αρετές: ο σεβασμός, η αλληλοβοήθεια, η καλοσύνη.

Ένα δημιουργικό σχέδιο διδασκαλίας για τα παιδιά πρέπει να διατηρεί μια ισορροπία ανάμεσα στις τεχνικές διδασκαλίας που χρησιμοποιεί η νηπιαγωγός και στη σταδιακή μάθηση που επιτυγχάνεται από το παιδί. Θα πρέπει να δίνεται έμφαση στις δυνατότητες, στα ενδιαφέροντα και στις ανάγκες αλλά και στο τρόπο μάθησης του παιδιού. Απαραίτητα στοιχεία της δημιουργικής διδασκαλίας θεωρούνται η ενεργός συμμετοχή του παιδιού και η πρόωθηση της προόδου του σε όλες τις περιοχές μάθησης και όχι αποκλειστικά σε μια (Dodge, Colker & Heroman, 2010).

Επομένως το δεύτερο σχέδιο διδασκαλίας είναι καταλληλότερο για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας συγκριτικά με το πρώτο. Διότι το νηπιαγωγείο δεν στοχεύει να προσφέρει στα παιδιά μόνο γνώση, ούτε να επικεντρωθεί στην ανάπτυξη μόνο ενός τομέα μάθησης. Το νηπιαγωγείο επιχειρεί να προωθήσει την κοινωνικότητα, τη συνεργασία, τη σωστή συμπεριφορά, την καλλιέργεια των ικανοτήτων και δεξιοτήτων του παιδιού αλλά και υιοθέτηση αρετών και αξιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση:

Ανδρόνικος Νούκιος και Γεώργιος Αιτωλός: *Αισώπου μύθοι*. Αθήνα: «Εστία, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη».

Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια: *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό* (1983). «Εκδοτική Αθηνών», 1, σελ. 108-109.

Κακανά, Δ. (2008): *Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση, Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Εκπαιδευτικές Προοπτικές*. Αθήνα: «Αδελφοί Κυριακίδη».

Κιτσαράς, Γ. (2001): *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Έκδοση του συγγραφέα.

Μύθοι του Αισώπου: Όμορφα εικονογραφημένα και διδακτικά παραμύθια με ζώα. Αθήνα: Αδελφοί Στρατίκη».

Νέα Παιδική Εγκυκλοπαίδεια ΑΛΦΑ (1993). Αθήνα: «Αλφα».

Τάφα, Ε. (2011): *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: «Πεδίο».

Χρυσοφίδης, Κ. (2011): *Διαθεματική Προσέγγιση της γνώσης*. Αθήνα: «Δίπτυχο».

Ξενόγλωσση:

Bratton, S., Ray, D., Rhine, T. & Jones, J. (2005). "The Efficacy of Play Therapy with Children: A Meta-Analytic Review of treatment Outcomes". *Professional Psychology: Research and Practice*, 36, 4, 376-390.

Dodge, D., Colker, L. & Heroman, C. (2010). *Teaching Strategies The Creative Curriculum for Preschool*. Florida Department of Education.

Ελένη Σταγάκη

**Πώς μπορεί το παραμύθι «Δώσε την αγάπη»
να χρησιμεύσει στη διαπολιτισμική
εκπαίδευση των νηπίων**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση είναι ένας σχετικά καινούριος κλάδος στο χώρο της εκπαίδευσης: έχει κάνει την εμφάνισή του τις τελευταίες δεκαετίες. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση έχει στόχο να κατανοήσουν τα άτομα ότι υπάρχουν ποικίλοι και διαφορετικοί πολιτισμοί, ότι υπάρχουν πολλοί ανόμοιοι τρόποι ζωής. Ακόμα, πρέπει να κατανοήσουν ότι πρέπει να σεβόμαστε και να εκτιμάμε αυτούς τους διαφορετικούς τρόπους ζωής, καθώς και να γνωρίσουν και να συνειδητοποιήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση θέλει να δημιουργήσει ένα μαθητή αποδεσμευμένο από προκαταλήψεις και στερεότυπα, που δεν θα κρίνει τον άλλο με βάση το χρώμα του δέρματός του. Ένα μαθητή που δεν θα είναι παθητικός δέκτης των όσων θα διδαχθεί, αλλά θα είναι ένα ενεργητικό άτομο, το οποίο αφού κατανοήσει και αφομοιώσει τα μηνύματα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, θα προσπαθήσει με να τα μεταδώσει και σε άλλα άτομα. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση θέλει να δημιουργήσει συνειδητοποιημένα άτομα.

Για να υπάρξει μια διαπολιτισμική προσέγγιση μέσα σε μια τάξη, πρέπει να υπάρχει και το κατάλληλο πλαίσιο. Ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο η διαφορετικότητα θα αναγνωρίζεται ως ουσιαστικό στοιχείο κάθε προσωπικότητας. Ένα πλαίσιο που θα απαρτίζεται από σκεπτόμενα άτομα. Οι μαθητές και οι δάσκαλοι θα μπορούν να μιλούν ελεύθερα, να θέτουν ερωτήματα αλλά και να απαντούν σε ερωτήματα σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Το πλαίσιο θα βασίζεται στο διάλογο και στην ελευθερία του λόγου.

Ένα από τα πρώτα μηνύματα, που θέλει να περάσει η διαπολιτισμική εκπαίδευση, είναι ο σεβασμός. Όλοι οι άνθρωποι στο κόσμο πρέπει να επιδιώκουν το σεβασμό. Όλοι θέλουν να έχουν το σεβασμό των άλλων. Ο σεβασμός προς τον άλλο είναι ένα απαραίτητο στοιχείο για τη συνύπαρξη των ανθρώπων μέσα σε μια κοινωνία. Οι κοινωνίες, μέσα στις οποίες ζούμε και μεγαλώνουμε σήμερα, απαρτίζονται από άτομα που δεν κατάγονται από το ίδιο μέρος. Δεν έχουν την ίδια πατρίδα, την ίδια θρησκεία και τα ίδια πιστεύω. Έτσι, λοιπόν, πρέπει να μάθουμε να σεβόμαστε και να συμπεριφερόμαστε όπως αρμόζει σε άτομα που δεν έχουν ίδια ή κοινά στοιχεία με εμάς. Πρέπει να μάθουμε να σεβόμαστε τη διαφορετικότητα. Να μάθουμε να ζούμε με το διαφορετικό, χωρίς να το κρίνουμε και να το απαξιούμε. Να δεχτούμε ότι υπάρχουν πράγματα που μολονότι διαφέρουν από αυτά που έχουμε συνηθίσει, έχουν την ίδια αξία με τα δικά μας.

Η αποδοχή είναι ένα ακόμα από τα βασικά μηνύματα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Με τον όρο «αποδοχή» εννοούμε να αποδεχόμαστε τους γύρω μας έτσι όπως είναι. Να μην τους κρίνουμε με βάση το χρώμα του δέρματός τους ή με κάποιο άλλο χαρακτηριστικό τους. Δεν πρέπει να συμπεριφερόμαστε εχθρικά ή ρατσιστικά σε άτομα που προέρχονται από μια χώρα διαφορετική από τη δική μας, γιατί αυτοί ως άνθρωποι χρειάζονται την αποδοχή από τους γύρω τους. Είναι σημαντικό κάποιος να αισθάνεται αποδεκτός. Όπως εμείς θέλουμε να είμαστε αποδεκτοί από τους άλλους, έτσι και οι άλλοι έχουν ανάγκη την αποδοχή. Δεν είναι σωστό να φερόμαστε ρατσιστικά, παραγκωνίζοντας άτομα που έχουν διαφορετικό πολιτισμό και κουλτούρα από εμάς.

Η αγάπη είναι ένα ακόμα μήνυμα που η διαπολιτισμική εκπαίδευση θέλει να περάσει. Η αγάπη δεν είναι κάτι που κοστίζει. Είναι ένα συναίσθημα που δίνει χαρά κι ευτυχία στο κόσμο. Χωρίς αγάπη ο κόσμος θα ήτα βαρετός και χωρίς ενδιαφέρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1. Περίληψη του παραμυθιού «Δώσε την αγάπη»

Το παραμύθι είναι γραμμένο από τη συγγραφέα Αγγελική Βαρελλά. Εκδόθηκε στην Αθήνα από τις εκδόσεις «Πατάκη» το 2012.

Ο Μάνος και ο Στάθης ήταν δυο φίλοι που κάθονταν στο ίδιο θρανίο. Κάποια μέρα η δασκάλα τους είπε ότι θα άλλαζαν θέσεις και θα κάθονταν με δύο καινούρια παιδιά, που θα έρχονταν στην τάξη τους. Τα δύο παιδιά δυσανασχέτησαν, γιατί δεν τους άρεσε η ιδέα να αλλάξουν θέσεις. Η δασκάλα τους, η κυρία Μάρθα, τους εξήγησε ότι τα δύο παιδιά που θα έρχονταν, δεν ήταν από την Ελλάδα και ότι θα έπρεπε να τα βοηθήσουν να μη νιώθουν άσχημα. Το αγοράκι ήταν από την Πολωνία και το κοριτσάκι από την Αλβανία. Η κυρία Μάρθα πήγε τα παιδιά στη τάξη και τα σύστησε. Έβαλε το κοριτσάκι, τη Ντανιέλα, να καθίσει με το Στάθη και το αγοράκι, το Γιάννου, να καθίσει με το Μάνο. Η Ντανιέλα με το Στάθη από την αρχή τα πήγαν καλά, ενώ ο Μάνος ήταν ακόμα θυμωμένος που του άλλαξαν θέση. Στην τάξη συνεχώς πήγαιναν καινούρια παιδιά, γιατί όπως έλεγε η δασκάλα το σχολείο τους ήταν «σχολείο υποδοχής». Η τάξη είχε γεμίσει με παιδιά από διαφορετικές χώρες. Κάποια στιγμή, λίγο πριν τα Χριστούγεννα, η δασκάλα τους είπε ότι θα κάνουν μια γιορτή στη τάξη και θα γιορτάσουν τον Άγιο της φιλίας, όπου όλα τα παιδιά θα έφερναν ένα δώρο για να το ανταλλάξουν μεταξύ τους. Όλα τα παιδιά πήγαν από κάτι. Ο Γιάννου είχε φέρει ένα καλαθάκι με μήλα και όταν ήρθε η σειρά του άρχισε να τραγουδάει ένα τραγούδι στα πολωνικά. Μόλις τελείωσε το τραγούδι, έδωσε από ένα μήλο στο κάθε παιδί και είπε στα ελληνικά «Ντόσε την αγάπη, όπως ντίνεις ένα μήλο, έτσι αμπλά». Τα παιδιά άρχισαν να πετούν τα μήλα και να λένε τα ίδια λόγια. Ο Μάνος συγκινήθηκε από το τραγούδι. Κάποια στιγμή το μήλο του Μάνου πέφτει και, όπως πάει ο Μάνος και ο Γιάννου να το πιάσουν, κουτουλάνε μεταξύ τους. Ενώ ήταν έτοιμος να θυμώσει, ο Μάνος αγκάλιασε το Γιάννου και είπε: «Δώσε την αγάπη όπως δίνεις ένα μήλο, έτσι απλά».

**1.2. Πώς το θεατρικό παιχνίδι «Δώσε την αγάπη»
βοηθά στη διαπολιτισμική εκπαίδευση**

Η λογοτεχνία είναι ένα σημαντικό μέσο για την προώθηση της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο

σχολείο. Προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τα συναισθήματα των ηρώων κάθε ιστορίας και να γνωρίσουν τις εμπειρίες και τα βιώματά τους. Η δραματοποίηση ενός λογοτεχνικού κειμένου κάνει ακόμα πιο έντονη την επαφή με τους ήρωες της ιστορίας. Παίζοντας ένα ρόλο αντιλαμβάνονται καλύτερα τα συναισθήματα και το πώς νιώθει ο ήρωας.

Το «*Δώσε την αγάπη*» έχει στόχο να περάσει το μήνυμα ότι πρέπει να δεχόμαστε τον άλλο, χωρίς να επηρεαζόμαστε από την καταγωγή του, από ποια χώρα προέρχεται. Θέλει να περάσει το μήνυμα ότι μπορούμε να κάνουμε κάποιον φίλο ανεξάρτητα από την καταγωγή του. Μέσα από τη δραματοποίηση της ιστορίας θα φανούν οι χαρακτήρες των ηρώων, θα γίνει αντιληπτός ο συναισθηματικός τους κόσμος και θα φανεί η ψυχολογική τους κατάσταση. Τα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις δικές τους ιδέες, τις δικές τους απόψεις. Θα συμμετάσχουν ενεργά και όχι σαν παθητικοί δέκτες στην ιστορία. Αυτό θα κάνει τα παιδιά να ταυτιστούν με κάποιον από τους ήρωες. Αν τα παιδιά ταυτιστούν με τον Γιάννου, θα κατανοήσουν ότι δεν είναι ωραίο να κάνεις στην άκρη κάποιον που δεν είναι από τον ίδιο τόπο με εσένα και δεν μιλά τη γλώσσα σου. Θα καταλάβουν ότι σημασία έχουν άλλα πράγματα. Θα γίνει αντιληπτό ότι τα παιδιά έχουν ανάγκη να αισθάνονται αποδεκτά από το υπόλοιπο σύνολο, είτε αυτό είναι μια σχολική κοινότητα είτε μια παρέα. Όλα τα παιδιά χρειάζονται την αποδοχή από τους άλλους και αυτό δεν αλλάζει με την καταγωγή κάθε παιδιού.

Η κίνηση με το μήλο μπορεί να μη φαίνεται σπουδαία, στην πραγματικότητα είναι και σπουδαία και συμβολική. Θα γίνει κατανοητό στα παιδιά ότι για να μοιράσεις την αγάπη σου δεν χρειάζονται πολλά. Χρειάζεται μόνο να θέλεις να το κάνεις. Την αγάπη μπορείς να την μοιράσεις απλόχερα, όπως μοιράζεις ένα μήλο. Δεν είναι κάτι που έχει ιδιαίτερο κόστος, αλλά σημαίνει πολλά και γι' αυτόν που τη δίνει και γι' αυτόν που τη δέχεται.

Τα παιδιά θα καταλάβουν ότι ο σεβασμός και η αγάπη προς τον άλλο, μπορεί να νικήσει κάθε στερεότυπο και κάθε κοινωνική προκατάληψη. Το μήνυμα της φιλίας, που υπάρχει διάχυτο μέσα στην ιστορία, θα το προσλάβουν και τα παιδιά μέσα από τη δραματοποίηση. Δεν επιλέγουμε το φίλο μας με κριτήριο την καταγωγή του. Τα παιδιά θα αντιληφθούν ότι οποιοσδήποτε μπορεί να γίνει φίλος μας, ανεξάρτητα από πού προέρχεται και πώς είναι εξωτερικά.

1.3. Προετοιμασία για το θεατρικό παιχνίδι

Μετά την αφήγηση μιας ιστορίας ένας ευχάριστος και διασκεδαστικός τρόπος που βοηθάει στην κατανόησή της είναι η δραματοποίηση. Ένα κείμενο είναι ευκολότερο να κατανοηθεί, αν το παιδί το κάνει στην πράξη, δηλαδή παίζοντας το κείμενο, παρά μέσα από την αφήγηση. Η δραματοποίηση βασίζεται σε ένα δομημένο κείμενο και όχι σε αυτοσχέδιο.

Στόχος της δραματοποίησης είναι να διασκεδάσει το παιδί, να εκφραστεί και να αναλάβει ρόλους, που αλλιώς δεν θα αναλάμβανε. Μέσα από τη δραματοποίηση τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται και να λειτουργούν ομαδικά, για να πετύχουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Η

δραματοποίηση βοηθάει τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με την τέχνη, να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με αυτήν και να την αγαπήσουν. Ακόμα, μέσα από την δραματοποίηση το παιδί εξοικειώνεται με ποικίλα υλικά και καλλιτεργεί διάφορες δεξιότητες.

Ένα σημαντικό στοιχείο μέσα στη διαδικασία της δραματοποίησης είναι ο εμπνευστής. Μέσα στη σχολική τάξη συνήθως το ρόλο αυτό τον αναλαμβάνει ο δάσκαλος. Ο εμπνευστής-δάσκαλος πρέπει να είναι ένα ευαισθητοποιημένο άτομο που θα βοηθά, θα παροτρύνει και θα ξεσηκώνει τους ηθοποιούς-παιδιά. Ο εμπνευστής-δάσκαλος συντονίζει την ομάδα, αλλά χωρίς να επεμβαίνει. Τέλος, πρέπει να δημιουργεί την κατάλληλη ατμόσφαιρα. Μια ατμόσφαιρα φιλική, που την διακατέχει πνεύμα ενότητας και συνεργασίας.

Για την πραγματοποίηση της δραματοποίησης δεν χρειάζεται ένας συγκεκριμένος χώρος. Χρειάζεται απλά να είναι άνετος και ασφαλής. Τα υλικά που χρειάζονται μπορεί να είναι απλά, που τα συναντάμε στη καθημερινή ζωή, αλλά κι εξειδικευμένα.

Θα περιγράψουμε τώρα τη διαδικασία για τη δραματοποίηση του παραμυθιού «*Δώσε την αγάπη*». Η διαδικασία θα χωριστεί σε τρεις μέρες.

• 1^η μέρα

Η πρώτη μέρα θα περιλαμβάνει την παρουσίαση του παραμυθιού. Θα γίνει η ανάγνωσή του, μια συζήτηση κι επεξήγηση του παραμυθιού στα παιδιά.

Θα τους παρουσιάσω το παραμύθι, δηλαδή θα τους πω τον τίτλο και τη συγγραφέα, και θα τους δείξω το εξώφυλλο. Στη συνέχεια θα ρωτήσω τα παιδιά, αν φαντάζονται τι λέει το παραμύθι, ακούγοντας μόνο τον τίτλο. Αν υπάρχει κάποια ιδέα από τα παιδιά, θα την πουν. Στη συνέχεια θα τους διαβάσω το παραμύθι. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης θα δείχνω στο παγκόσμιο χάρτη τη χώρα από την οποία κατάγονται τα παιδιά της ιστορίας μας. Μετά θα γίνει μια συζήτηση σχετικά με το παραμύθι, για να δω τι κατάλαβαν τα παιδιά. Η συζήτηση θα γίνει με ερωτήσεις που θα κάνω εγώ στα παιδιά, αλλά και τα παιδιά αν έχουν κάποια ερώτηση θα την κάνουν. Οι ερωτήσεις που θα γίνουν είναι οι εξής:

1. Τι καταλάβατε από το παραμύθι;
2. Γιατί νομίζετε ότι η δασκάλα άλλαξε θέση στους δύο φίλους;
3. Αν η δασκάλα σας ζητούσε για ένα παρόμοιο λόγο να αλλάξετε θέση, τι θα κάνατε;
4. Πώς σας φάνηκε η ιδέα να γιορτάσουν τον άγιο της φιλίας;
5. Εσείς θα θέλατε να γιορτάσετε έναν παρόμοιο άγιο; Γιατί;
6. Γιατί νομίζετε ότι στο τέλος ο Μάνος συμπάθησε και αγκάλιασε το Γιάννου;

Μετά από ένα διάλειμμα θα προτείνω στα παιδιά την ιδέα της δραματοποίησης και θα τους εξηγήσω ότι η δραματοποίηση χρειάζεται μια προετοιμασία, η οποία θα ξεκινήσει την επόμενη μέρα.

• 2^η μέρα

Η δεύτερη μέρα περιλαμβάνει τη διανομή των ρόλων. Αυτή θα γίνει με κλήρωση. Επέλεξα αυτό τον τρόπο, για να μην υπάρξουν προβλήματα με τα παιδιά που επιθυμούν τον ίδιο ρόλο. Μετά τη διανομή των ρόλων θα σκεφτούμε, τι κοστούμι και τι βάψιμο αντιστοιχεί στον κάθε ρόλο. Η Ντανιέλα θα φοράει ένα ροζ φόρεμα και θα έχει κόκκινα μαγουλάκια. Ο Γιάννου θα φοράει μια ξανθή περούκα και θα κρατάει ένα μήλο. Η Νέγκεφ θα έχει μαύρα κοτσιδάκια και το πρόσωπό της θα βαφτεί μαύρο. Η δασκάλα θα φοράει μακριά φούστα

και γυαλιά. Στο παιδάκι από την Κίνα (θα το ονομάσουμε Σου) θα ζωγραφίσουμε σκιστά ματάκια και θα το βάλουμε κίτρινο. Το παιδάκι από τη Βουλγαρία, ο Ρόσεν, θα έχει άσπρο δέρμα και θα φοράει γκρι παντελόνι.

Μετά τη διανομή των ρόλων και την επιλογή των κοστούμιών θα γράψουμε τους διαλόγους της δραματοποίησης. Στη συνέχεια, θα τους κάνουμε μια πρόβα και θα τους πάρουν τα παιδιά στο σπίτι, για να τους μάθουν.

Ενδεικτικοί διάλογοι:

Δασκάλα: Καλημέρα παιδιά. Σήμερα θα αλλάξουμε θέσεις. Εσύ, Μάνο, θα μείνεις στο δεύτερο θρανίο. Εσύ, Στάθη, θα μετακομίσεις στο τρίτο.

Μάνος και Στάθης: Μα γιατί; Κάναμε καμία σκανταλιά και μας βάζετε τιμωρία;

Δασκάλα: Όχι, όχι, όχι. Δεν είναι για τιμωρία.

Μάνος και Στάθης: Τότε γιατί;

Δασκάλα: Γιατί ήρθαν σήμερα στο σχολείο δύο καινούρια παιδάκια...

Μάνος: Και λοιπόν; Ας κάτσουν στα άδεια θρανία.

Δασκάλα: Μα εγώ θέλω να καθίσουν δίπλα σας, γιατί είστε καλά παιδιά και θα τα βοηθήσετε να μη νιώθουν άσχημα.

Στάθης: Μα γιατί να νοιώθουν άσχημα;

Δασκάλα: Γιατί είναι από ξένο τόπο. Δεν είναι Ελληνόπουλα.

[Η δασκάλα μπαινεί κρατώντας τα δύο παιδιά από το χέρι.]

Δασκάλα: Θέλω να τα αγαπάτε και να τα προσέχετε. Ήρθαν για να βρουν εδώ μια δεύτερη πατρίδα.

Μάνος (ψιθυριστά): Δεν τους έφτανε η μια;

Δασκάλα: Αυτός είναι ο Γιάννος από την Πολωνία και αυτή η Ντανιέλα από την Αλβανία.

[Η δασκάλα βάζει το Γιάννος να καθίσει με το Μάνο και τη Ντανιέλα με το Στάθη.]

Μάνος: Καλημέρα...

Γιάννος: Γκαλημέρα. [Μόνο αυτό ήξερε.]

[Η δασκάλα φέρνει καινούριο παιδί στη τάξη.]

Δασκάλα: Αυτή είναι η Σου από την Κίνα.

Παιδιά: Γεια, Σου...

[Τα παιδιά από τις άλλες χώρες προσπαθούν να μιλήσουν ελληνικά και τα Ελληνόπουλα γελάνε.]

[Η δασκάλα φέρνει και άλλα παιδιά στη τάξη.]

Δασκάλα: Αυτή είναι η Νέγκεφ από την Αιθιοπία και ο Ρόσεν από τη Βουλγαρία.

Δασκάλα: Αύριο θα κάνουμε μια γιορτή στη τάξη.

Παιδιά: Τι γιορτή;

Δασκάλα: Θα γιορτάσουμε τον Άγιο της Φιλίας.

Παιδιά: Δεν έχει όνομά;

Μάνος: Να τον πούμε Φιλάγιο.

Δασκάλα: Εντάξει. Θα φέρετε όλοι ένα δώρο να τα ανταλλάξουμε.

[Τα παιδιά κρατάνε από ένα δώρο. Ο Γιάννος κρατάει ένα καλάθι μήλα.]

Μάνος: Τι θα τα κάνεις τόσα μήλα;

[Ο Γιάννος σηκώνεται, δίνει ένα μήλο στον καθένα και τραγουδάει.]

Γιάννος: Ντόσε την αγάπη όπως ντίνεις ένα μήλο, έτζι αμπλά.

Παιδιά: Δώσε την αγάπη όπως δίνεις ένα μήλο. Έτσι απλά.

Ντανιέλα: Γιέπε ντασουρίν αστου σίτς γιεπ νιο μολ.

Ρόσεν: Ντάντε λιουμπόφ κάκτο ντάβατε γιάμπολκα τόλκοβα πρόστο.

[Ο Μάνος δίνει ένα φιλί στο Γιάννος.]

[Τα δυο παιδιά κουτουλιούνται και ο Μάνος θυμώνει, αλλά μετά αγκαλιάζει το Γιάννος και λέει:] Δώσε την αγάπη όπως δίνεις ένα μήλο, έτσι απλά.

• 3^η μέρα

Την τρίτη μέρα θα πραγματοποιηθεί η δραματοποίηση. Ο χώρος της δραματοποίησης θα είναι η αίθουσα διδασκαλίας, που θα έχει διαμορφωθεί κατάλληλα. Τα παιδιά θα κάνουν μια πρόβα τους διαλόγους τους. Στη συνέχεια ένα-ένα παιδί θα έρχεται και θα φοράει το κοστούμι, που αντιστοιχεί στο ρόλο που θα παίζει. Μόλις τα παιδιά φορέσουν τα κοστούμια, θα έρχονται ένα-ένα για το βήσιμο. Επειδή οι ρόλοι δεν φτάνουν για όλα τα παιδιά, κάποια παιδιά θα έχουν τον ίδιο ρόλο. Τα παιδιά με τον ίδιο ρόλο θα εναλλάσσονται κατά τη διάρκεια της δραματοποίησης. Οπότε κάποια παιδιά θα έχουν ίδιο ή παρόμοιο κοστούμι και ίδιο βήσιμο. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία του ντυσίματος και του βαψίματος, θα ξεκινήσει η δραματοποίηση. Κάθε παιδί θα πει τα λόγια που του αντιστοιχούν. Η δραματοποίηση μπορεί να καταγράφεται σε βίντεο. Μόλις τελειώσει, τα παιδιά θα αλλάξουν ρούχα και θα ξεβαφτούν.

Ο δικός μου ρόλος κατά τη διάρκεια της δραματοποίησης θα είναι βοηθητικός. Θα βοηθώ τα παιδιά να θυμηθούν τα λόγια τους, θα τα εμψυχώνω και θα τα ενθαρρύνω να παίζουν το ρόλο τους. Δεν θα παρεμβαίνω στην παράσταση. Μετά το τέλος της δραματοποίησης θα γίνει μια αξιολόγηση. Θα ζητήσω από τα παιδιά να πουν τις απόψεις του και αν τους άρεσε αυτή η διαδικασία. Μετά θα δούμε το βίντεο που τραβήξαμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Άλκηστις (1983). *Η δραματοποίηση για παιδιά, για γονείς-νηπιαγωγούς-δασκάλους*. Αθήνα.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (1994). *Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο: από τη θεωρία στην πράξη: με κατάλογο βιβλίων για τα νήπια - για τους νηπιαγωγούς*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Γκόβαρης Χρ. (2002). *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο*. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνικά ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα.
- Δαμανάκης, Μ. & Κοντογιάννη, Δ. (2011) «Η Διαπολιτισμική Παιδαγωγική Προσέγγιση: Παρουσίαση Βασικών Θεωρητικών Στοιχείων». Στο: Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Παπαδάτος, Γ. (2009). *Παιδικό βιβλίο και φιλιανγνωσία: θεωρητικές αναφορές και προσεγγίσεις, δραστηριότητες*. Αθήνα: Πατάκης.
- Παπός, Α. (1998). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική και διδακτική*. Αθήνα.
- Σέξτου, Π. (1998). *Δραματοποίηση: το βιβλίο του παιδαγωγού-εμψυχωτή: μέθοδοι-εφαρμογές-ιδέες*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Διαμαντούλα Φεγγομυτίδου

Πώς μπορεί το 3^ο επεισόδιο των κόμικς “Baby Looney Tunes” να διαπαιδαγωγήσει κοινωνικά και ηθικά τα νήπια

Εισαγωγή

Η τηλεόραση, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέσο πληροφόρησης του ανθρώπου και αναπαράστασης της ιδεολογίας της πραγματικότητας, σύμφωνα με τους James Curran & Michael Gurevitch, αλλά και ως ένα μέσο κωδικοποίησης της αίσθησης της πραγματικότητας, καθώς μπορεί πολύ εύκολα να κατασκευάσει αντί να παραγάγει μια αντικειμενική πραγματικότητα. Ως μέσο δημιουργίας, η τηλεόραση αποτελείται από επιμέρους τομείς: ένα σημαντικό κλάδος της τηλεόρασης είναι οι σειρές κινουμένων σχεδίων, που έχουν μεγάλη απήχηση στις προσχολικές και πρώτες σχολικές ηλικίες.

Τα κινούμενα σχέδια ή αλλιώς animation (από το λατινικό ρήμα anima = ψυχή, πνεύμα) θεωρείται ένα αυτόνομο είδος τέχνης, κάτι σαν το 8^ο είδος των Καλών Τεχνών. Το κινούμενο σχέδιο έχει δομή, αρχές, μορφή και εκφραστικά μέσα. Μέσω αυτών των σειρών γίνεται η επεξεργασία και η προβολή κάποια φανταστικής ιδέας ενός καλλιτέχνη, μέσα από διαδοχικές εικόνες. Η κινούμενη εικόνα και ο ενορχηστρωμένος ήχος συμβάλλουν στην υλοποίηση αυτού του θεάματος.

Πολλοί ήταν αυτοί που προσπάθησαν και προσπαθούν ακόμα και σήμερα να δημιουργήσουν σκίτσάροντας μια φανταστική οπτικοακουστική πραγματικότητα για του μικρούς μας φίλους. Και οι περισσότεροι, αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα, τα έχουν καταφέρει, καθώς η λίστα με τα τηλεοπτικά κινούμενα σχέδια δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από τις κινηματογραφικές ταινίες. Οστόσο πρωτοπόρος όλων αυτών υπήρξε ο Emile Reynaud, ο οποίος στα τέλη του 19^{ου} αιώνα (Οκτώβρης 1892) παρουσίασε για πρώτη φορά το «Οπτικό Θέατρο» στο Μουσείο Γκρεβέν. Το «Οπτικό Θέατρο» κατασκευάστηκε το 1889 και ήταν ένα μηχάνημα που έδινε την αίσθηση της κίνησης με ποικιλία και διάρκεια, κι έτσι δημιουργούνταν αληθινά ζωντανεμένες εικόνες, σύμφωνα με την έγγραφη έκθεση στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Ήταν αρκετοί εκείνοι που προσπάθησαν να δημιουργήσουν κάτι παρόμοιο μέσα από την δική τους φαντασία, και αυτό μας οδήγησε στη σημερινή εξέλιξη των κινουμένων σχεδίων και της ψηφιακής τεχνολογίας που είναι το τρισδιάστατο κινούμενο σχέδιο (3D animation).

Κάποιες από τις μεγαλύτερες παραγωγές κινουμένων σχεδίων είναι αυτές των Disney Studio's και Van Beuren, που μετά το 1930 μετονομάστηκαν σε Warner Studio. Η Warner Studio ή αλλιώς Warner Bros Animation είναι υπεύθυνη για την παραγωγή πολλών σχεδίων, μεταξύ αυτών και των “Looney Tunes” και “Baby Looney Tunes”. Η σχεδίαση των κανονικών “Looney Tunes” ξεκίνησε το 1933/1934 στην Αμερική, από τον Chuck Jones. Τα “Baby Looney Tunes” είναι μια σειρά με τις περιπέτειες των ηρώων των “Looney Tunes” σε μικρότερη ηλικία.

Αυτή η σειρά, η οποία απασχολεί και την παρούσα εργασία, ξεκίνησε να προβάλλεται στην Αμερική στις 7 Σεπτεμβρίου του 2002 και μέχρι το 2006, για 2 τηλεοπτικούς κύκλους. Οι χαρακτήρες τις σειρές δημιουργήθηκαν από τους Hugh Harman και Rudolf C. Ising, σκηνοθετήθηκαν από τους Jeffrey Gatrall, Michael Hack και Scott Heming και «ντύθηκαν» με τη μουσική που συνέθεσαν οι Lisa Silver, Patty Way, Steven και Julie Bernstein.

Στην Ελλάδα η συγκεκριμένη σειρά κινουμένων σχεδίων παίζεται μέχρι σήμερα στην τηλεόραση (σε επανάληψη) κι έχει αρκετά μεγάλη απήχηση στο παιδικό τηλεοπτικό κοινό. Γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκε το 3^ο επεισόδιο αυτής της τηλεοπτικής σειράς, ώστε να εξεταστεί, αν μπορούν τα παιδιά νηπιακής ηλικίας να διαπαιδαγωγηθούν μέσω αυτής και των περιπετειών που περνάει η παρέα των πρωταγωνιστών.

1^ο Κεφάλαιο

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναπτυχθούν τα κύρια σημεία του ερωτήματος αυτής της εργασίας. Θα παρουσιαστεί αναλυτικά το συγκεκριμένο επεισόδιο, καθώς και τα μηνύματα, ηθικά και κοινωνικά, που περνάνε μέσω αυτού στα παιδιά νηπιακής ηλικίας. Αλλά κυρίως το αν και κατά πόσο αυτό το επεισόδιο μπορεί να διαπαιδαγωγήσει τα νήπια.

1.1 Αναλυτική παρουσίαση του 3^{ου} επεισοδίου των “Baby Looney Tunes”

Τα “Baby Looney Tunes”, όπως προαναφέρθηκε, είναι μια παρέα cartoon, που αποτελείται από διαφορετικά είδη καθημερινών απλών ζώων. Μένουν σε ένα σπίτι όλα μαζί, μαζί με τη Γιαγιά που τα φροντίζει και τα προσέχει. Μέσα σε αυτό το σπίτι διαδραματίζονται διάφορα γεγονότα και σκηνές. Κάθε ένα συμβάν καλύπτει και ένα επεισόδιο.

Το 3^ο επεισόδιο των “Baby Looney Tunes” έχει τίτλο “Bruce Bugs” και διάρκεια 11 λεπτά και 3 δευτερόλεπτα.

Το επεισόδιο ξεκινάει, όπως και όλες οι εισαγωγές των επεισοδίων της σειράς “Baby Looney Tunes”, με τους έξι πρωταγωνιστές της σειράς, τη γάτα baby Sylvester, τους λαγούς baby Lola και baby Bugs Bunny, το καναρίνι baby Tweety, τον δαίμονα της Τασμανίας baby Taz, και την πάπια baby Daffy Duck, να περπατάνε πιασμένοι χέρι-χέρι ακολουθώντας τον ρυθμό του τραγουδιού. Καθ' όλη τη διάρκεια του τραγουδιού των τίτλων της σειράς εμφανίζονται διάφορες σκηνές από τη φανταστική καθημερινότητα των ηρώων, όπως το τι παίζουνε στην παιδική χαρά του σπιτιού τους, τα παιχνίδια που κάνουν με τη Γιαγιά, αλλά και όταν παίζουνε στο δωμάτιο τους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται –μέσα από τα έξυπνα στιχάκια του τραγουδιού– όλα τα Baby Looney Tunes ένα-ένα. Βγαίνουν φωτογραφία, συνεχίζουν το παιχνίδι τους, και το εισαγωγικό τραγούδι της σειράς κλείνει με ένα πλάνο και των έξι Baby Looney Tunes, καθώς επίσης και το λογότυπο της σειράς.

Στη συνέχεια ανοίγει ένα πλάνο με το σπίτι και την αυλή, όπου διαδραματίζονται τα γεγονότα, και παρουσιάζεται ο τίτλος μαζί με τα ονόματα των συντελεστών της σειράς.

Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι στο 3^ο αυτό επεισόδιο, εκτός από τους βασικούς χαρακτήρες της σειράς, προστίθενται και δύο ακόμα, το γουρουνάκι η baby Petunia και η πάπια baby Melissa.

Η πρώτη σκηνή ανοίγει και τα Baby Looney Tunes είναι μαζεμένα μέσα στο δωμάτιο με τα παιχνίδια και κάθονται σε τέτοια στάση, που δείχνει ότι περιμένουν να δουν μια παράσταση. Έχουν στήσει με τα διάφορα υλικά που έχουν μια αυτοσχέδια σκηνή παράστασης, και η Lola παρουσιάζει τον Bugs Bunny στο κοινό του και με τη βοήθεια του Tweety ανοίγουν τη σκηνή. Ένας προβολέας πέφτει επάνω στον Bugs Bunny και ξεκινά το νούμερό του με τη φράση «Τι χαμπάρια;»· ενώ έχει πέσει στα γόνατα, τα υπόλοιπα Baby Looney Tunes ξεσπούν σε γέλια και φωνές. Ο Bugs Bunny διασκεδάζει τους υπόλοιπους με ένα είδος παράστασης, που περιλαμβάνει κάποια ανέκδοτα και διάφορα ζογκλερικά κόλπα.

Τη στιγμή που όλοι είναι μαζεμένοι, ο Daffy Duck κάθεται μόνος του σε μια γωνιά και παραπονιέται ότι είναι πιο αστείος από τον Bugs Bunny. Ενώ το λαγουδάκι συνεχίζει την ψυχαγωγική του παράσταση, το παπάκι καταστρώνει ένα σχέδιο, ώστε να αποδείξει σε όλους ότι είναι ο πιο διασκεδαστικός. Πλησιάζει το τέλος της παράστασης του Bugs και ο Daffy μπαίνει μέσα στην παράστασή του χρησιμοποιώντας ένα στιχάκι, με το οποίο κοροϊδεύει ουσιαστικά τον Bugs Bunny: «Ο Bugs τρώει μαμουνία, αράχνες και μυρμήγκια, τα παίρνει από κάτω και τα κάνει πιττακιές». Οι υπόλοιποι γελάνε με το αυτοσχέδιο αυτό στιχάκι, ενώ ο Bugs Bunny δεν νιώθει ωραία κι ετοιμάζεται να παραπονεθεί, όταν ο Daffy Duck ενθαρρύνει τα άλλα Baby Looney Tunes να πούνε με ρυθμό το ποιηματάκι αυτό. Λέγοντας το ποιηματάκι γελάνε και παραδέχονται ότι τους αρέσει, ενώ από την άλλη ο Bugs Bunny νιώθει άσχημα και αποχωρεί από το δωμάτιο. Ταυτόχρονα ο Daffy Duck το συνεχίζει με δεύτερη στροφή, που είναι ίδια με την πρώτη και τις επαναλαμβάνουν όλοι οι υπόλοιποι.

Η δεύτερη σκηνή ξεκινά με τον Bugs Bunny να κάθεται μόνος του στην κούνια της παιδικής χαράς, που υπάρχει στην αυλή έξω από το σπίτι τους. Παραπονιέται ότι δεν τρώει μαμουνία, αλλά παραδέχεται επίσης ότι όλοι οι άλλοι περνάνε ωραία. Αποφασίζει, λοιπόν, να πάει μαζί τους να διασκεδάσει, αφού σκέφτεται ότι δεν θα γελάνε ακόμα μαζί του, ώσπου τους βλέπει από το παράθυρο να γελάνε όλοι μαζί. Σκέφτεται ότι μπορεί, τελικά, να γελάνε ακόμα μαζί του, πράγμα που θεωρεί άδικο και τον αποθαρρύνει από το να πάει μέσα μαζί με τους άλλους.

Έτσι, γυρνάει στην παιδική χαρά και σκέφτεται ότι αν αλλάξει το όνομά του δεν θα τον κοροϊδεύουν. Επιστρέφει στον παιδότοπο, όπου είναι μαζεμένα όλα τα Baby Looney Tunes. Το παπάκι, μόλις τον βλέπει να μπαίνει μέσα, τον πλησιάζει και τον ρωτάει αν έφαγε σήμερα μαμουνία φωνάζοντας τον Bugs, εκείνος όμως δεν ανταποκρίνεται και χωρίς να δώσει σημασία προχωράει προς τα μέσα. Τότε ο Daffy παραξενεύεται και ο Bugs τους ανακοινώνει ότι δεν τον λένε πλέον Bugs αλλά Bruce. Ο ενθουσιασμός είναι εμφανής, σε όλους αρέσει αυτό το καινούριο όνομα, και ο Daffy δυσανασχετεί που για ακόμα μια φορά δεν είναι εκείνος το επίκεντρο της προσοχής, γι' αυτό σκέφτεται κάποιον τρόπο να το σταματήσει αυτό. Ενώ το λαγουδάκι διηγείται κάποια ιστορία στους υπόλοιπους, το παπάκι περνάει από μπροστά τους τραγουδώντας ένα στιχάκι: «Bruce, Bruce, Bruce, Bruce μοιάζεις με ψωμιούς». Το ακούνε όλοι και γελάνε, γιατί τους φάνηκε αστείο. Εκείνη τη

στιγμή το μικρό λαγουδάκι αλλάζει ξανά το όνομά του, για να σταματήσουν να το κοροϊδεύουν, κι έτσι από Bruce Bunny ανακοινώνει ότι τώρα τον λένε Brandon Bunny και αυτή η αλλαγή φαίνεται και πάλι να αρέσει σε όλους. Ο Daffy προσπαθεί να φτιάξει κάποιο αστείο στιχάκι κι επειδή δεν βρίσκει να κάνει κάτι που να κάνει ομοιοκαταληξία με το Brandon, αρχίζει να τον κοροϊδεύει για διάφορα χαρακτηριστικά του, όπως για τα αυτιά του, λέγοντάς του χαρακτηριστικά ότι θα έπρεπε να τον λένε μεγάλο-αυτιά. Το μικρό λαγουδάκι νιώθει άσχημα και ντρέπεται, γι' αυτό ζαρώνει τα αυτιά του ενώ οι άλλοι γελάνε. Κάθεται μόνος του σε μια αυτοσχέδια σκηνή, βλέπει τα αυτιά του και παραδέχεται ότι είναι μεγάλα, ενώ σκέφτεται τι μπορεί να κάνει γι' αυτό, αφού δεν μπορεί να αλλάξει τα αυτιά του όπως το όνομά του. Τότε του έρχεται η ιδέα ότι μπορεί να τα κρύψει φορώντας ένα καπέλο. Έτσι, βγαίνει στο δωμάτιο φορώντας ένα αθλητικό καπέλο.

Ξαφνικά εμφανίζεται ο Daffy χλευάζοντας την ουρά του Bunny λέγοντας: «Θέλετε να γελάσετε, κάντε μια γυροβολία, δείτε μόνο αυτή την αστεία την ουρά». Έτσι για ακόμα μια φορά το λαγουδάκι μας αποχωρεί απογοητευμένο. Μετά από λίγο επιστρέφει φορώντας ένα καρδ παντελόνι. Τη στιγμή που πάει να τους χαιρετήσει όλους, έρχεται ο Daffy και κοροϊδεύει τη μύτη του: «Ακούστε καλά τον μάγο του Οζ, η μύτη του κυρίου είναι ροζ». Με αυτό τον τρόπο ο Bunny νιώθει και πάλι άσχημα για τον εαυτό του, κοκκινίζει ολόκληρος και αποχωρεί από το δωμάτιο. Αυτή τη φορά ο Bugs Bunny, που τώρα έχει μετονομαστεί σε Brandon Bunny, εκτός από το καπέλο και το καρδ παντελόνι φορά κι ένα καφέ κασκόλ, το οποίο καλύπτει όλο του το πρόσωπο εκτός από τα μάτια του. Τότε όμως ο Daffy σκαρφίζετα κάποιο άλλο κόλπο, για να κοροϊδέψει τον φίλο του το λαγουδάκι: λέει ένα στιχάκι για τη λευκή του γούνα: «Λευκή γούνα, λευκή γούνα, δεν είναι η σωστή η γούνα». Για ακόμα μια φορά το λαγουδάκι ντροπιασμένο για την εμφάνισή του φεύγει, ώστε να βρει κάτι με το οποίο θα κρύψει και τη γούνα του. Έτσι και γίνεται, βρίσκει κάτι με το οποίο μπορεί να καλύψει τη γούνα του, και αυτό το κάτι είναι μια κίτρινη μπλούζα. Εκεί όμως, όπως πάντα, βρίσκεται ο μικρός Daffy που λέει με ύφος: «Μεγάλα πόδια, βρωμερά, βρωμερά, μεγάλα». Ο Bunny μην ξέροντας, τι να κάνει, αναστενάζει απογοητευμένος και γυρίζει να φύγει από το δωμάτιο. Το μικρό μας λαγουδάκι, όμως, δεν το βάζει κάτω κι επιστρέφει φορώντας εκτός των άλλων και καφέ παπούτσια, αφού πρώτα μονολογεί ότι έχει πολλά άσχημα πράγματα πάνω του και τον δυσκολεύει και το περπάτημα. Μπαίνει στο δωμάτιο και βρίσκει τον Daffy να στέκεται μπροστά από τον καναπέ και να σφυρίζει αμέριμνα. Του φαίνεται παράξενο που κάθεται ήσυχος, και τον ρωτάει, γιατί δεν τον κοροϊδεύει. Τότε ο Daffy Duck τον δείχνει και του λέει ότι δεν χρειάζεται, αφού όλα αυτά που φοράει πάνω του είναι αρκετά για να γελάσουν οι άλλοι μαζί του, και αυτός δεν χρειάζεται να κάνει κάτι άλλο. Ο Bunny διαμαρτύρεται ότι έχει ακούσει πολλά μέχρι τώρα και δηλώνει ότι τα παρατάει. Την ίδια στιγμή τα υπόλοιπα Baby Looney Tunes, που παίζουνε πιο δίπλα όλα μαζί, εύχονται να μην είχαν γελήσει με τον Bugs Bunny, παραδέχονται ότι και τα ίδια σιχαινόνται όταν γελάνε μαζί του και πως τους λείπει ο Bugs Bunny. Σκέφτονται ότι υπάρχει ένας τρόπος να ξαναφέρουν το Bugs Bunny πίσω.

Η τρίτη σκηνή ανοίγει με τον Bunny μόνο του στην παιδική χαρά να παίζει με ένα φορτηγό, ενώ συνεχίζει να φοράει όλα τα ρούχα, για να καλύψει τις

ατέλειες που νομίζει ότι έχει. Τότε τον πλησιάζει η Lola και του ζητάει να παίξει μαζί του με τα φορτηγά. Εκείνος απορεί και την ρωτάει, για να σιγουρευτεί ότι άκουσε καλά: «Θέλεις να παίξεις μαζί μου;!». Τότε η Lola του απαντά: «Φυσικά, Bugs». Τότε στο μυαλό του Bunny τριγυρνάει το άσχημο στιχάκι του Daffy: «Ο Bugs τρώει μαμούνια...» και της υπενθυμίζει ότι έχει αλλάξει το όνομά του και τώρα τον λένε Brandon. Η Lola του δηλώνει ότι όπως και στους άλλους έτσι και σε αυτή αρέσει περισσότερο το όνομα Bugs. Ο Bugs με παραπονεμένο ύφος λέει ότι έχει τόσα και τόσα άσχημα πράγματα πάνω του, όπως το αστείο του όνομα, τα μεγάλα του αυτιά και τη φουντωτή του ουρά. Η Lola τον κάνει να σκεφτεί ότι μπορεί και να μην έχει τίποτα κακό και του εκμυστηρεύεται ότι πιστεύει πως ο Daffy μάλλον τον ζηλεύει, γι' αυτό και βγάζει αυτά τα στιχάκια, για να γελάνε όλοι μαζί του. Μετά από αυτή τη συζήτηση συνειδητοποιεί ότι δεν έχει κάτι κακό πάνω του και αποφασίζει να γίνει και πάλι ο Bugs Bunny και στη στιγμή πετά από πάνω του όλα αυτά τα ρούχα.

Στην τέταρτη σκηνή φαίνεται ότι όλα είναι ήσυχα, καθώς τα Baby Looney Tunes παίζουν στον παιδότοπο του σπιτιού ήσυχα και ωραία, ώπου μπαίνει μέσα ο Bugs Bunny μαζί με τη Lola, και τους ανακοινώνουν ότι ο παλιός Bugs Bunny είναι ξανά κοντά τους. Μαζεύονται όλοι γύρω από τον φίλους τους που μόλις μήκαν στο δωμάτιο, όλοι εκτός από τον Daffy Duck, ο οποίος σκέφτεται ότι το παλιό του ποιηματάκι θα κάνει και πάλι τους άλλους να γελάσουν εις βάρος του Bugs: «Ο Bugs τρώει μαμούνια, αράχνες και...», αλλά βλέπει ότι κανείς δεν γελάει πλέον με αυτό το αστείο. Τότε ο Bugs Bunny του λέει ότι αυτό τον στενοχωρεί πάρα πολύ. Αμέσως όλοι του ζητάνε συγγνώμη που γέλασαν μαζί του, και ο Daffy Duck παραδέχεται ότι ήταν κακό παιδί και ότι λυπάται πολύ γι' αυτό που έκανε. Ο Bugs Bunny τους συγχωρεί όλους, γιατί όπως λέει: «Ένα πράγμα που ξέρει να κάνει καλά ο Bugs Bunny είναι να συγχωρεί». Όλοι οι υπόλοιποι ζητάνε να δούνε το φοβερό τέλος της παράστασης που δεν πρόλαβαν να δουν την προηγούμενη φορά, και ο Bugs προτείνει στον Daffy να τον βοηθήσει. Ο Daffy μένει έκπληκτος και δέχεται.

Στην τελευταία σκηνή βλέπουμε τα Baby Looney Tunes να κάθονται, για να απολαύσουν την παράσταση των Bugs Bunny και Daffy Duck. Εμφανίζονται και οι δύο τους να τραγουδάνε: «Είμαι ο Daffy Duck και αυτός ο Bugs Bunny. Με λίγη τύχη θα γελάσετε πολύ, μ' αρέσει να τρώω μέλι το προί. Βοήθεια, αυτό ζυγίζει πολύ, προσέχετε, η μύτη του Sylvester τρέχει πολύ. Είμαι ο Daffy Duck κι εγώ ο Bugs Bunny. Αυτό ήτανε παιδιά, το show φτάνει». Η παράσταση τελειώνει και όλοι ξεσπούν σε γέλια και χειροκροτήματα. Έτσι κλείνει το επεισόδιο.

Στο τέλος κάθε επεισοδίου της σειράς των Baby Looney Tunes υπάρχει και κάποιο τραγουδάκι που αναφέρεται σε κάποιον από τους πρωταγωνιστές. Σε αυτό το επεισόδιο, το τραγουδάκι μιλάει για τον Bugs Bunny και τις διάφορες φάρσες που κάνει σε κάποιον άλλο χαρακτήρα της σειράς, που τον λένε Sam.

1.2 Τα κοινωνικά και ηθικά μηνύματα που περνάνε μέσα από αυτό το επεισόδιο στα νήπια

Είναι γνωστό ότι η ομαλή σωματική και πνευματική ανάπτυξη ενός παιδιού παίζει πρωταρχικό

ρόλο στην ολόπλευρή καλλιέργεια του χαρακτήρα του. Είναι σημαντικό για ένα παιδί να μεγαλώνει μέσα σε ένα κατάλληλο οικογενειακό αλλά και κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο του προσφέρει τα κατάλληλα ερεθίσματα τη σωστή στιγμή. Είναι κοινώς παραδεκτό ότι και οι ενήλικες επηρεαζόμαστε από οτιδήποτε μας τραβάει την προσοχή και μας φαίνεται εντυπωσιακό. Πόσο μάλλον ένα παιδί νηπιακής ηλικίας, που όλα αυτά είναι όχι μόνο εντυπωσιακά για εκείνο αλλά και εντελώς καινούρια, αφού τώρα είναι η στιγμή που ανακαλύπτει τον κόσμο του. Έτσι, το κάθε τι -σημαντικό ή ασήμαντο- μπορεί να συμβάλει με το δικό του τρόπο στην διαπαιδαγώγηση του παιδιού.

Ένα μικρό παιδί στη σύγχρονη εποχή «βομβαρδίζεται» συνεχώς από πληροφορίες και ερεθίσματα, άλλοτε χρήσιμα, μα πολλές φορές και άχρηστα. Το κυριότερο μέσο, από το οποίο το παιδί λαμβάνει κάποιου είδους διαπαιδαγώγηση εκτός σχολείου, είναι η τηλεόραση. Η τηλεόραση είναι ένα οπτικοακουστικό υπερθέαμα, στο οποίο τα παιδιά αφιερώνουν πολλές ώρες της ημέρας τους. Η γρήγορη εναλλαγή των εικόνων στην τηλεόραση έχει τη αμέριστη προσοχή των παιδιών και αυτό γιατί, σύμφωνα με το ρεπορτάζ των Μάρθα Καϊτανίδη και Ζωή Λιάκα «προκαλούν εγκεφαλική υπερδιέγερση». Γι' αυτό το λόγο, τα τηλεοπτικά προγράμματα που παρακολουθούνται από παιδιά, θα πρέπει να ελέγχονται και να είναι έτσι κατασκευασμένα, ώστε το παιδί να αντλήσει πράγματα από αυτά και στο τέλος της ημέρας του να έχει αποκομίσει κάτι σημαντικό για την ζωή του και να μην λειτουργήσουν βλαβερά.

Αν δουλέψουμε σκληρά γύρω από αυτό και μάθουμε να εκμεταλλευόμαστε με σωστό τρόπο το μέσο που λέγεται τηλεόραση, θα μπορούμε από τη νηπιακή κιόλας ηλικία των παιδιών να τα προικίσουμε με τέτοια εφόδια, ώστε να μπορούν να καλλιεργήσουν σε μέγιστο βαθμό το κοινωνικό και ηθικό τους συναίσθημα.

Το συγκεκριμένο επεισόδιο της τηλεοπτικής σειράς “Baby Looney Tunes” θεωρούμε ότι συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη του κοινωνικού αισθήματος και της ηθικής ενός παιδιού, για τον απλό λόγο ότι φέρει πολλά μηνύματα, τα οποία μπορούν να διαπαιδαγωγήσουν τα νήπια. Αυτό θα αναπτύξουμε και προσδοκούμε να αποδείξουμε στη συνέχεια.

Μέσα από τη δράση του συγκεκριμένου κινουμένου σχεδίου δίνονται ποικίλα είδη μηνυμάτων στα παιδιά. Το πιο εμφανές ζήτημα που τίθεται είναι η *ζήλεια*. Δείχνει από πού ξεκινάει ένα τέτοιο συναίσθημα και μέχρι πού μπορεί να φτάσει. Ο ήρωας μας, η *πάπια*, νιώθει ζήλεια για το φίλο του, το λαγό, κι αυτό δεν έχει καλές επιπτώσεις για κανένα. Η διαπραγμάτευση της ζήλειας γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε τα παιδιά να κατανοήσουν ότι το να ζηλεύεις κάποιον δεν είναι σωστό. Γιατί μπορεί να σε οδηγήσει στα άκρα: να γίνεις δυσάρεστος στους άλλους, να τους αποθήσεις με αυτή τη συμπεριφορά ή ακόμα και να χάσεις κάποιο φίλο επειδή τον έκανες να νιώσει άσχημα. Πρέπει να γνωρίζουμε τις δυνατότητες μας και να είμαστε σε θέση να δεχτούμε ότι κάποιος μπορεί να είναι καλύτερος από εμάς. Με αυτό τον τρόπο δεν οδηγούμαστε στη δημιουργία λανθασμένων συναισθημάτων, που μπορεί να αποβούν καταστροφικά για εμάς. Φανερώνει στα παιδιά ότι, εάν θέλεις να κάνεις φίλους, αλλά και να τους κρατήσεις, το αίσθημα της ζήλειας είναι κάτι που πρέπει να αποφύγεις και να αποβάλλεις. Σε κανένα δεν αρέσει ένας φίλος με άσχημη συμπεριφορά και η ζήλεια είναι κάτι που τη δημιουργεί. Ένα κύριο χαρακτηριστικό του

αισθήματος αυτού που μπορεί να νιώσει κάποιος, είναι η κριτική που ασκεί στον άλλον. Τις περισσότερες φορές είναι αρνητική και με άσχημο τρόπο (κοροϊδευτικά). Αυτή η αντίδραση δεν αρέσει σε κανέναν και δημιουργεί κακή εντύπωση και ένα κακό κλίμα μεταξύ των ατόμων.

Πέρα από τη ζήλεια, όμως, μέσα στο τηλεοπτικό αυτό κινούμενο σχέδιο γίνεται λόγος και για άλλα συναισθήματα που αναπτύσσει το άτομο και συμβάλλουν στην κοινωνική του διαπαιδαγώγηση. Μπορεί τα νήπια μέσα από αυτό το επεισόδιο να κατανοήσουν καλύτερα τις έννοιες: αγάπη, αλληλεγγύη, συνεργασία, ειλικρίνεια, εντιμότητα, δεκτικότητα και ευθύνη. Βλέποντας τους ήρωές τους, παρά τις όποιες δυσκολίες και περιπέτειες που περνάνε, να συμπεριφέρονται με συμπόνια, αγάπη και φροντίδα στο τέλος, καταλαβαίνουν ότι τελικά αυτό είναι που έχει σημασία: να μπορείς κι εσύ με τον τρόπο σου να συμμετάσχεις στην καλή λειτουργία, ευημερία και ευτυχία του συνόλου, γιατί μέσα από αυτό θα αναπτυχθείς κι εσύ και θα εξελιχθείς σε έναν ολοκληρωμένο άνθρωπο.

Τα παιδιά μαθαίνουν εδώ να είναι δεκτικά και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα με όποιον τρόπο και αν εκφράζεται αυτή. Πιο συγκεκριμένα, παρακολουθώντας το επεισόδιο των "Baby Looney Tunes", να παιδιά βρίσκονται μπροστά σε μια παρέα από τελείως διαφορετικά είδη ζώων. Αυτό, όμως είναι κάτι που δεν τα ενοχλεί, απεναντίας, είναι κάτι με το οποίο χαίρονται και διασκεδάζουν. Το υποσυνείδητο καταγράφει αυτή τη λεπτομέρεια, που μπορεί για μερικούς να είναι άχρηστη και ανιαρή. Είναι μια πρώτη επαφή, ώστε να κατανοήσουν αργότερα τη διαφορετικότητα και τη μοναδικότητα του καθενός, δηλαδή ότι κανένας δεν είναι ίδιος με τον άλλο, ούτε εξωτερικά και σε καμία περίπτωση στο χαρακτήρα. Γιατί, λοιπόν, να μην μπορείς και μια ομάδα από διαφορετικά παιδιά να διασκεδάσει;

Η εντιμότητα και η ειλικρίνεια είναι ένας άλλος τομέας, λίγο πιο αφανής, του επεισοδίου. Φανερώνεται η τάση κάποιων χαρακτήρων να χρησιμοποιούν αρνητική κριτική εις βάρος κάποιων άλλων, πράγμα που δεν ενθαρρύνεται ως συμπεριφορά. Ωστόσο, στο τέλος, το λάθος διορθώνεται και αυτό που μετράει είναι ότι ο χαρακτήρας με τη λανθασμένη συμπεριφορά έχει την εντιμότητα και την ειλικρίνεια να παραδεχτεί το λάθος του και να ζητήσει συγγνώμη. Η συγγνώμη δεν φανερώνει την αποδοχή της ήττας σου αλλά επιβραβεύει το θάρρος να παραδεχτείς ότι έκανες ένα λάθος. Εξάλλου με τη συγγνώμη διορθώθηκαν όλα, αφού αποκαταστάθηκε η σχέση των δύο μελών και η ευημερία του συνόλου. Σε αυτό το κομμάτι, σημαντικό ρόλο παίζει και η ευθύνη. Πρέπει να γνωρίζουμε τι πάμε να κάνουμε και να το έχουμε σκεφτεί καλά. Έτσι, μπορούμε να προλάβουμε τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η συμπεριφορά μας σε κάποιον και να είμαστε σωστοί απέναντι στον εαυτό μας και τους άλλους.

Ακόμα δύο, από τα πιο σημαντικά συναισθήματα που πρέπει αναπτύξει ένα άτομο, είναι η αλληλεγγύη και η αγάπη. Μπορεί να είναι για κάποιους δεδομένα, άλλα δυστυχώς έχουν εκλείψει στις μέρες μας. Η τρυφερότητα που θα προσφέρεις σε κάποιον, ακόμα και με τον τρόπο που θα του μιλήσεις, η βοήθεια που θα δώσεις ώστε να διευκολύνεις ένα άτομο, είναι λίγοι από τους τρόπους που μπορείς να

διαχειριστείς για να δείξεις την αγάπη και την αλληλεγγύη σου.

Κάποιοι πιστεύουν ότι αυτά τα διδάγματα δεν μπορεί να τα περάσει στα παιδιά ένα τέτοιο πρόγραμμα. Πρέπει να λάβουμε όμως υπ' όψη μας ότι αυτό το πρόγραμμα δεν έχει κανενός είδους πονηριά μέσα του, δημιουργεί μια σχέση που έχει αντίκτυπο στην πραγματικότητα, αλλά με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αποθαρρύνει τα παιδιά, αλλά να τα παρακινήσει να δημιουργήσουν δεσμούς. Ένα τέτοιο πρόγραμμα τους δείχνει τις δυσκολίες που μπορεί να υπάρξουν, αλλά τους φανερώνει ότι πάντα υπάρχει ένας τρόπος να λυθούν τα προβλήματα, αρκεί να είμαστε αρκετά ειλικρινείς και γενναίοι με τον εαυτό μας, για να παραδεχτούμε κάποια πράγματα και να τα διορθώσουμε.

Όλα αυτά τα κοινωνικά συναισθήματα αποβλέπουν στην ομαλή ανάπτυξη και εξέλιξη του παιδιού και στη γενικότερη ευημερία του. Φυσικά για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο χρειάζεται η συνεργασία. Όπως φαίνεται και από το επεισόδιο, μόνον αφού σταμάτησε η αρνητική κριτική και οι πρωταγωνιστές συνεργάστηκαν για τη διασκέδαση ολόκληρης της ομάδας, υπήρξε πραγματική γαλήνη κι ευτυχία. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι μέσα από αυτό το επεισόδιο τα παιδιά βοηθούνται στην ομαλότερη κοινωνικοποίησή τους, γιατί λαμβάνουν πολλά στοιχεία και πληροφορίες για τους κανόνες ορθής κοινωνικής συμπεριφοράς που θα κληθούν να εφαρμόσουν. Έτσι, η πρώτη τους επαφή με αυτό το κομμάτι είναι πολύ σημαντική.

Η κοινωνική διαπαιδαγώγηση εμπεριέχει και το ατομικό στοιχείο. Είναι ένας κλάδος διαφορετικός από το σύνολο και αντανακλά την αυτοαξιολόγηση, τον αυτοσεβασμό και φυσικά την αυτογνωσία. Τα παιδιά μαθαίνουν έμμεσα αυτές τις αξίες. Όπως προαναφέρθηκε, καταλαβαίνουν ότι πριν κάνουν ή πριν πουν κάτι, θα πρέπει να σκεφτούν εάν αυτό είναι σωστό ή εσφαλμένο. Μαθαίνουν ότι πρέπει να σεβόμαστε εκτός από τους άλλους κι εμάς τους ίδιους. Πρέπει να γνωρίσουμε ποιοι είμαστε και να είμαστε σίγουροι για εμάς, όπως ο πρωταγωνιστής της σειράς που τελικά κατάλαβε ότι δεν έχει κάτι κακό επάνω του, ό,τι και αν λένε οι άλλοι.

Βιβλιογραφία

- Curran, J. & Gurevitch, M. 2001. *M.M.E και Κοινωνία*. Αθήνα: Πατάκη. (Μετάφρ.: Δημ. Κίκιζας).
- Halas, J. 1987. *Master of Animation*. London: BBS BOOK.
- Wynn, M. 1991. *Τηλεόραση, ένας ξένος στο σπίτι: ο πόλος της τηλεόρασης στη ζωή του παιδιού*. Αθήνα: Ακρίτας.
- Βασιλειάδης, Γ. 2006. *Animation: Ιστορία και αισθητική του κινούμενου σχεδίου*. Αθήνα: Αιγόκερος.
- Ελευθεριάδης, Π. & Μαντουβάλου, Σ. 1985. *Σύγχρονη Εκπαίδευση και Τηλεόραση*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Κασσωτάκης, Μ. 1978. *Τηλεόραση και αγωγή. (Συμβολή στην μελέτη των επιπτώσεων της τηλεόρασης στην ψυχική υγεία και αγωγή των νέων)*. Αθήνα: Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων των μαθητών του Πειραματικού σχολείου του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Κουτσοβάνου, Ε. 1991. *Η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού της προσχολικής ηλικίας και η τηλεόραση*. Αθήνα: Οδυσσεάς.

- Παπαθανασίου, Σ. 2005. *Η Τηλεόραση στον 21^ο Αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Σωτηροπούλου-Ζορμπαλά, Μ. 2011. *Κάθε μέρα πρεμιέρα: Αισθητική προσέγγιση της γνώσης στο Νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο*. Αθήνα: Πεδίο.
- http://www.youtube.com/watch?v=7Os_jPWtZTc
- http://en.wikipedia.org/wiki/Baby_Looney_Tunes
- http://en.wikipedia.org/wiki/Baby_Looney_Tunes#cite_note-1
- http://arxiokdsotiriou.blogspot.gr/2012/10/blog-post_6229.html
- http://educpsychology.blogspot.gr/2009/06/blog-post_11.html